MÁTÉSZALKA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

Tisztelt Mátészalkaiak!

Tisztelt Érdeklődők és építkezők!

„Mátészalka, a Fény városa, Szatmár fővárosa nagyszerű turisztikai úti cél, köszönhetően természeti és épített környezetének, pezsgő kulturális életének, évtizedes múltra visszatekintő rendezvényeinek. Fontos, hogy egy város olyan feltételeket biztosítson polgárai számára, amely otthonossá, élhetővé teszi környezetünket, biztosítja az itt élők és az elkövetkező generációk boldogulását. Fontosnak tartom, hogy a hétköznapok forgatagában is számíthassanak egymásra a helyi emberek, érezzék a közösség segítőkészségét. Ha tisztában vagyunk adottságainkkal és lehetőségeinkkel, akkor tudjuk azt is, milyen irányba kell tovább építkeznünk, ha biztos jövőt szeretnénk magunknak. Ehhez valamennyi mátészalkai polgár szerepvállalására, értékteremtő munkájára szükség van. Csak együtt érhetjük el, hogy ezt a települést mindannyian otthonunknak érezzük és büszkén vállaljuk, hogy mátészalkaiak vagyunk. Mátészalka vállalkozásainak gazdasági ereje, a civil szervezetek aktivitása, az egyházak lelki támogatása, az intézmények teremtő munkája, a fiatalok kreativitása, az idősebb generációk tapasztalata Mátészalka legnagyobb erőforrása.”

Dr. Hanusi Péter
polgármester

MÁTÉSZALKA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés

2. Mátészalka bemutatása

3. Örökségünk

4. Eltérő karakterű településrészek Mátészalkán
1. Városközponti településrész polgárvárosi karakterrel
2. Városközponti településrész telepszerű beépítéssel
3. Kisvárosias, telepszerű és egyéb lakóterületi településrészek
4. Kertvárosias, falusias lakóterületi településrészek
5. Ipari; gazdasági területek
6. Beépítésre nem szánt területek

5. Ajánlások Építészeti útmutató
Telepítés
Terepalakítás
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Színek
Erkélyek, tornácok
Ajtók, ablakok
Homlokzatképzés, anyaghasználat
Részletek
Kerítések
Kertek
Utcák
Közterek, közparkok, közkertek

6. Jó példák – épületek, építészeti részletek
épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés, kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása)

7. Jó példák – sajátos építményfajták
sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

1

BEVEZETÉS

„Az életnek értelmet csak a szolgálat adhat, mellyel az emberek ügye felé fordulunk."

Márai Sándor

Márai Sándor nemes gondolatai valószínűleg az élet számos területén értelmezhetők és jelen esetben is megállják a helyüket.
A néhány éve meghirdetett új Nemzeti Építészeti Politika megalkotói számos ponton tűztek ki új célokat, várhatóan egész életünket befolyásoló feladatokat, melyek egyike a minden magyar településen elkészítendő Településképi Arculati Kézikönyv.
A tényeges munkában számos szakember mellett a helyi önkormányzat vezetői, a lakosság, a civil és gazdasági, gazdálkodó szervezetek képviselői is részt vettek.
Ahhoz, hogy ez a nagy formátumú, közös gondolkodás elvezessen a remélt eredményhez, a helyi viszonyokat értő, azok megismerésében és a helyiek véleményén, gondolkodásmódján, tervein, jövőképén alapuló, hasznosítható és hasznosuló végeredményig több hónapos együtt végzett munkára volt szükség. Számba kellett venni a település meglévő régi és új értékeit, át kellett beszélni szűk körben, vagy népesebb fórumokon a tapasztalatokat, a jelen és a jövő céljait és mindebből merítve, sokrétű támogatás külső, szakmai vélemény és az anyag folyamatos fejlesztése mellett jöhetett létre az a minden jövendőbeli felújítást, átalakítás, új építést tervezőnek szánt Településképi Arculati Kézikönyv (rövidítve: TAK), mely nélkül a következő években már el sem képzelhető építési szándék megvalósítása.

A TAK a „hely szelleme” megismerésén, az itt érvényes kontextusok vizsgálatán alapul és készítői a lakhatási és munkakörülmények biztosítása mellett az élhetőségnek, a változó energetikai, éghajlat változási követelményeknek való minél magasabb szintű megfelelést is szem előtt tartották. Előbbieken túl általános kulcsszónak tekintendő az illeszkedés, ami esetenként „arányosan” értelmezhető és a településszerkezet, az általános utcaképi megjelenés, a részletek vonatkozásában egyaránt elvárható, ugyanakkor nem kívánt gátja lenne a kortárs építészet jelenlétének, megvalósulásának.

A megszületett gondolatok természetesen nem örök érvényűek, azok az idő múlásával folyamatos odafigyelésre, felülvizsgálatra szorulnak, amit akár évente célszerű megtenni.

Ezen az úton juthatunk el a múltból táplálkozó, a jelenben gondolkodó és a jövőt is megalapozó tudatosságig, melynek a jelen kézikönyv hasznos segítője kíván lenni. Mindezt az épület és környezete, az utcakép, az utcák, terek, az erdészeti, mezőgazdasági, természetvédelmi területek számbavételével.

A jelen bevezető immár a teljes kézikönyv megszületését is a bevezető gondolatban említett szolgálat, az emberek ügye felé fordulásunk eredményét igazolja és nyugtázza. Forgassák a jelen és a jövő Építői a Településképi Arculati Kézikönyvet, a TAK-ot haszonnal és megelégedéssel!

MÁTÉSZALKA BEMUTATÁSA

Mátészalka város Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Mátészalkai kistérségben található. A megyeszékhely, Nyíregyháza után a második legnépesebb város. Nyíregyházától 52 kilométerre keletre, Debrecentől 77 km-re északkeletre található a Kraszna partján. Mátészalka utolsó ismert hivatalosan becsült népessége 17 106 fő (2017-ben). Népsűrűsége 413 fő/km². Lakások száma 7112. Mátészalka területe 41.4 km². A város vasúton és közúton egyaránt jól megközelíthető, öt vasúti vonal, két főközlekedési és több mellékútvonal találkozik területén. A debreceni repülőtér közforgalmúvá tétele és az M3-as autópálya megépítése jelentősen növelte a város könnyebb elérhetőségét. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye legjobb infrastruktúrális mutatóival rendelkezik a megyeszékhely mellett. Mátészalka diákjai öt általános iskola, két középiskola és széles képzési lehetőségek közül választhatnak. A városban területi kórház működik.

Mátészalka története a történelem előtti időkre nyúlik vissza, többek között a neolitikus korszakból származó leleteket is találtak a város területén. A mai Mátészalka négy önálló település (a két Máté, Külszalka és Belszalka) összeolvadásával jött létre. A XII. század közepén a Szalkából akkor még Dobosra vezető út mentén a Hontpázmány nemzetség ősi adománybirtokán létesült Máté falu. Neve az alapító ős utódainak, II. András poroszlójának és testvéreinek a nevében tűnt fel 1216-ban és 1231-ben. A testvérfalu, Szalka a X.-XI. században a mai Széchenyi utca és a Kossuth utca akkor egybefüggő, egyenes szakaszán jött létre, majd belőle a XIII. század végére a Kossuth tér környékén kialakult Belszalka (Belzalka). Ettől kezdve az ősi településrészt Külszalka (Kywzalka), a kettőt együttesen pedig Kétszalka (Keetzalka) néven is nevezték. A tatárjárást Szalka is megszenvedte. Ekkor pusztulhatott el első, a mai református templom helyén álló temploma is. A falu 1268-ig királyi birtok volt, ekkor István ifjabb király a Karászi család ősének, Sándor szörényi bánnak adományozta. Valamivel később már jelentős település, erre utal, hogy az 1270-es években elnyerte a csütörtöknapi vásártartás jogát, és az a tény, hogy 1295-ben megyegyűlést is tartottak benne. A XIV. század elején Szalkát a Karásziak átadták Máté új gazdájának, Magyar Pálnak, így az 1325-ben határjárással elválasztott birtokok lassan egybekapcsolódtak. Előbb a közelebb fekvő Külszalka észak felé terjeszkedve a század közepén Mátéval összenőtt. Később a terjeszkedés dél felé fordult, és 1381 után Belszalka is beolvadt az északi településrészbe. A települést 1381-től a XVI. század derekáig egységesen Szalkának nevezték. 1324-55 között Magyar Pál mester birtokában Mátészalka terjeszkedése ugyan jelentős, de a vásártartás ez idő tájt ment feledésbe, és ez visszaesésre utal. 1355-67 között, az óbudai Klarissza apácarend rövid birtoklása idején a fejlődés felgyorsult, a telepesekkel is gyarapodó lakosság földesúri bíráskodás alá tartozott. I. Lajos királytól új adományként 1361-ben visszaszerezte korábbi vásártartási jogát is.

1367-től a Csaholyiak voltak a birtokosai. Az 1380-as és az 1560-as évek közötti időszakot Mátészalka mezővárosi fejlődése jellemzte. A XIV. század közepe táján a Csaholyiak uradalmi központjukat feltehetőleg az ujjáépített templom környékére, a mai Kossuth tér területére helyezték át. Földesúri kúriájukat a későbbiekben Fellegvárnak nevezett településrészen építették fel. Több mint egy évszázados mezővárosi fejlődése ellenére Szalkát csak 1498-ban nevezi egy oklevél oppidumnak, mezővárosnak. 1504-ben említik először a Csaholyiak nemesi kúriáját, mely ekkor a család bárói ágának a birtoka volt. Az élénk fejlődésnek az ország három részre szakadása vetett véget. A település a Csaholyiak bárói ágának kihalása után brebiri Melith Györgyé lett. Az új birtokos 1543 után még Szalkán telepedett le, és fellegvárrá fejlesztette az egykori Csaholyi kúriát, 1559-61 között azonban elhagyta az állandó csatározások, hadvonulások útjában lévő Szalkát, és a biztonságosabb Csengerbe költözött. A magára hagyott mezőváros nem fejlődött tovább. Az 1560-as évektől a XVIII. század végéig terjedő időszakot a pusztítások és újjáépítések időszakának tekinthetjük. Több ízben pestisjárvány is tizedelte lakosságát. A Rákóczi-szabadságharc első éveiben a teljes pusztulás képét mutatta: a fejedelem küldöttei 1705 tavaszán mindössze öt embert találtak a településen. Nyolcvan év múltán azonban, az 1784. évi első katonai felmérés idején a városnak már 15 utcája van, és 1786-ban az első népszámlálás 1325 lakost és 229 házat számlált össze.

A XIX. századtól a trianoni békeszerződésig terjedő időszak a polgári városiasodás korszaka. 1864-ben korszerű mezőgazdasági gyártelep épült. 1887-től kiépültek a vasútvonalak, bankokat, patikákat nyitottak, 1888-ban az országban elsőként itt használták közvilágításra a villanyt. Az áramot a Schwarcz Mór által az 1800-as évek közepén alapított Szalkai Gyártelep és Mezőgazdasági R.T. villanyáram-szolgáltató részlege biztosította. A Kossuth és a Rákóczi utca kereszteződésében levő téren pedig napjainkban is áll egy tömör vasból készült villanyoszlop, amely az első, eredeti villanyoszlopok közül való. Itt a két utca kereszteződésében levő téren áll Bíró Lajos mátészalkai szobrászművész Lámpagyújtó című alkotása is. A Kossuth utca 16. sz. ház falán ma emléktábla áll. Az esemény emlékére minden év szeptemberének első hetében rendezik meg a Mátészalkai Fényes Napok Fesztivált. 1890-ben megjelent az első napilap. A Piac utca (ma Kossuth utca) zártsorú beépítése, az egyre gyarapodó üzletek virágzó forgalma is ezt a fejlődést tükrözi. Mátészalka lakossága a háromszorosára emelkedett. Az előbb körzeti központtá, majd járási székhellyé minősített településen 1902-ben iparos kör alakult, 1906-ban megnyitották az állami polgári fiúiskolát, sok középület, többszintes magán- és bérlakás épült. 1835-től, az első kataszteri felméréstől a településfejlesztés már a tervszerűen irányított városépítést képét mutatja.

A két világháború közötti negyedszázad a városi rangját vesztett, ugyanakkor megyeszékhellyé vált nagyközség látványos fejlődésének időszaka. Mátészalka a trianoni békeszerződés után előbb Szatmár, majd Szatmár, Ugocsa és Bereg k.e.e. vármegye székhelye volt. Új városközpont alakult, területén nagyarányú építkezés folyt. Ekkor épült a vármegyeháza, a kórház, az iparosok székháza, a téli gazdasági iskola, a hősök iskolája, a sportpálya is. A település szerkezete a második világháború előtti Mátészalka arculatához képest szinte alig változott. Az 1950-es megyerendezés során Szabolcs-Szatmár megye létrehozásával megszűnt megyeszékhelyi szerepe. Az 1960-as évekre a település gyarapodása erősebb ütemű vált. A tervszerű ipartelepítés, lakás- és közműépítés jellemezte ezt az időszakot. 1969. augusztus 1-jén a nagyarányú fejlődés eredményeként Mátészalkát várossá nyilvánították. Az 1970-es évek tervszerű településhálózatfejlesztési politikája az új várost középfokú központnak jelölte ki. Az 1970-es éveket az iparosítás és közművesítés, a lakásépítés, kereskedelem és szolgáltatás fejlesztése egyaránt jellemezte. Megváltozott a város szerkezete is: új városközpont épült, elkészült a 49-es főút belterületi átkelési szakasza, kialakították az északi és nyugati ipartelepeket, új lakótelepek épültek. 1981. szeptember 24-én a Magyar Urbanisztikai Társaság Mátészalka dinamikus és eredményes városfejlesztési tevékenységének elismeréseképpen a városnak Hild János-díjat adományozott.

Mátészalka város két táj, a Nyírség és a Szatmári-síkság találkozásánál, a hajdani Ecsedi-láp szomszédságában helyezkedik el. A két táj számos vonatkozásban eltérő természetföldrajzi viszonyai, adottságai évszázadokon keresztül alapvetően meghatározták az ott élő népesség életfeltételeit. A város értéke, erőforrása az a természeti - topográfiai adottságok folytán kialakult érdekes ellentét, amelyet a síkvidék falusias település és ugyanakkor a dombvidéki, kifejezetten kisvárosias településközpont jelent. A legkorábbi megtelepülés vonala a Kossuth utca mente a választóvonal a keleti korábbi ecsedi láp sík területének, a rétköznek és a nyugati oldalon lévő Nyírségi, homokdombos változó magasságú területnek.

Mátészalka természetföldrajzi helyzete, a város és környezetének domborzata, az éghajlat, a környező talajok termőképessége, a felszíni vizek bősége meghatározták a táj szerkezetét, a tájhasználat alakulását. A település jellemzően síkvidéken található, alapvetően mezőgazdasági művelés alatt álló területekkel meghatározott környezetben helyezkedik el. Mátészalka honfoglalás előtti területe a síklápokkal, mocsarakkal, pusztagyepekkel tarkított erdőssztyepp lehetett, melynek uralkodó fafaja a tölgy volt. Ebből alakult ki egy kisfalvas szerkezet, ahol a települések lakói az erdős-lápos-buckás területen rét és legelőgazdálkodást, kis parcellákon szántóföldi művelést folytattak. A tatárjárás alatt a település elnéptelenedhetett, mint számos falu, és csak a XVIII-XIX. századtól kezdhették újra benépesíteni. A XIX. század második felétől felgyorsult a természet átalakítása, melynek nyomán kezdett kialakulni a táj ma ismert képe. A XVI-XVII. század török világa alatt megkezdődött az erdőterületek csökkenése, melyek helyét szántók, gyümölcsösök, rétek, homoki legelők foglalták el. Ezt tetézte a megmaradt erdők faállományának átalakítása, amikor a tölgyet a gyorsan növő, a szárazságot jobban tűrő akáccal váltották fel. Az 50-es évektől az akác mellett egyre gyakoribbá vált a szintén tájidegen erdei és fekete fenyő, valamint a nemesnyár használata nemcsak az őshonos erdők felújítására, de a néhai homoki tölgyesek helyén létrejött silány szántók újrafásítására is. Az akác és a többi tájidegen fafaj a térség élővilágát, tájképét elszegényítette. Ráadásul az erdők tarvágás utáni kituskózása és mélyszántása nyomán eltűnt az erdei aljnövényzet és az erdőssztyepp jellegű növényzet túlnyomó része.

ÖRÖKSÉGÜNK

Védett építészeti értékek

Volt vármegyeháza

Mátészalka gazdag történelmi múlttal rendelkezik, ennek megfelelően számos műemléki, illetve helyi védelem alatt álló épülete van. Ezek közül az egyik kiemelkedő a volt vármegyeháza épülete, mely a XX. század elején épült, magyaros szecessziós stílusban Padányi Gulyás Jenő építészmérnök tervei alapján. A későbbiekben modern elemekkel bővítették. Az épület 1988-tól, miután elkészült a Bán Ferenc, építész által tervezett színházépület, a közművelődés színterévé vált. Mai, felújított formájában az épületben működik a Szentpétery Zsigmond Kulturális Központ és Színház.

Csizmadia-palota

Műemléki védelem alatt áll a volt ***Csizmadia-palota*** épülete, mely gyógyszertárként funkcionál jelenleg. Az épület zártsorú beépítésben álló, L alaprajzú saroképület, nyeregtetős, cserépfedésű. Széchenyi utcai homlokzata 2+3, Bajcsy-Zsilinszky utcai homlokzata 2+14+2 tengelyes, sarok- és oldalrizalitos. A rizalitok lizénákkal keretezettek, a lizénákon stilizált növényi és női fejes stukkódísz látható.

Első villamosított lakóház

Helyi védelem alatt álló épületek közül kiemelendő a Kossuth utcán található lakóház, mely Magyarország első villamosított lakóépülete. Az 1888- as évszám jelzi a mátészalkai Kossuth u. 16. számú ház villamosítását, de jelentheti a település, sőt az ország villamosításának kezdetét is. A ház valamikori tulajdonosa a Schwartz család, hozzájuk fűződik többek között az a jelentős tett, miszerint a mai Magyarország határain belül, jóvoltukból Mátészalkán gyulladt ki először az utcai közvilágítás.

Református templom

Mátészalka műemléki templomai közül az egyik a Református templom, tornya középkori eredetű, a hajó nyugati része gótikus, a templom többi része késő barokk stílusban épült, 1790-ben. Az épület a templomkertben szabadon álló, keletelt, egyenes szentélyzáródású. Nyugati homlokzata előtt nyújtott félnyolcszög alaprajzú, 33 m magas, négyszintes toronnyal. A templom bádoggal fedett. A torony földszintjén átalakított gótikus bejárat található.

Római katolikus templom

Műemléki védelem alatt álló templomok közül a másik a Római katolikus templom. A templomkertben szabadon áll a délkeleti szentélyű templomépület, homlokzata elé enyhén kilépő északnyugati toronnyal. A szentély sokszögzáródású, egyhajós. A torony földszintjén nyílik a főbejárat, egy egyenes záródású vasajtószárnyas kapu. A kapu felett félköríves vakolattükör és íves szemöldökpárkány.

Zsinagóga és rabbilakás

A műemléki védelem alatt álló Zsinagóga és rabbilakás, késő klasszicista – romantikus stílusban, 1860 körü épülltek. A belső festés romantikus. A zsinagóga épülete fésűs beépítésben áll, a téglalap alaprajzú épület kissé az utca építési vonala elé ugrik. Az épület kontyolt nyeregtetős, bádogfedésű. Főhomlokzatának középtengelyében nyílik az épület főbejárata, egy kőkeretes, héber feliratú ajtó, fa ajtószárnyakkal, felette félköríves vakolattükörben Dávid-csillag, felette timpanonos oromzat. A zsinagóga mögötti épületet már lebontották, a metsző háza volt. Az e mögötti két épület még áll, a fatornácos lakóház rabbilakás volt, mögötte egy teljesen romos épület, a korábbi mészárszék épülete.

Orvosi rendelő, egykori Városháza

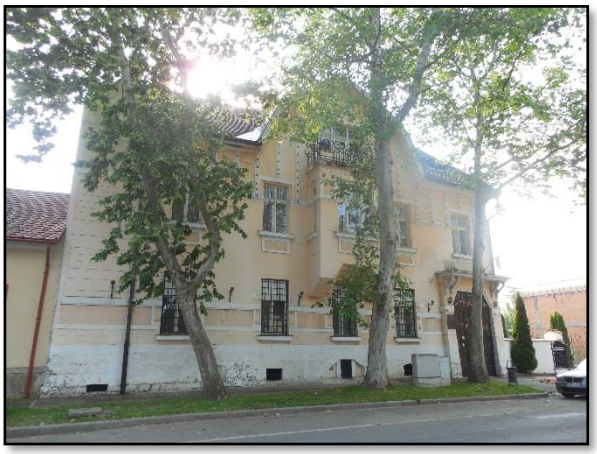

Szatmári múzeum, volt Péchy villa

Napközi otthon, volt Almer-ház

Bíróság

Egyéb építészeti értékek

CIB BANK

Természeti Értékek

A település keleti, északkeleti részén találhatóak NATURA 2000 -es területek, a Kraszna menti rétek, melyek a Különleges Természetmegőrzési Terület kategóriába tartoznak. A Kraszna-menti rétek (területkód: HUHN20127) területnagysága 375,48 ha, és a NATURA 2000-hez tartozó területek nagyobb része Ópályihoz tartozik, kisebb része Mátészalka közigazgatási területéhez. A védett fajok közül megtalálható: a mocsári teknős (Emys orbicularis), vöröshasú unka (Bombina bombina), nagy tűlepke (Lyncaena dispar), vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius), kisfészkű aszat (Cirsium brachycephalum). Az értékes és ritka élőhelytípusok közül három fordul elő: 1. éger- és kőrisligetek, puhafás ligeterdők, láperdők; 2. ártéri mocsárrétek; 3. üde, magas fűvű kaszálórétek. Egyéb védettségi kategóriák tekintetében az érintett Natura 2000 terület az Országos Ökológiai Hálózat övezetébe tartozik, azon belül magterület övezetbe (100%). A terület természetvédelmi célkitűzése a különleges jelentőségű élőhelyek terület-csökkenésének megállítása és a gyepgazdálkodáshoz, a vízgazdálkodáshoz és az erdőgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén az állapotuk lehetőség szerinti javítása. A védelmi intézkedések továbbá szolgálják a területen előforduló, természetvédelmi szempontból jelentős fajok védelmét is, különösen a két jelölő faj: a vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius) és nagy tűzlepke (Lycaena dispar) megőrzését.

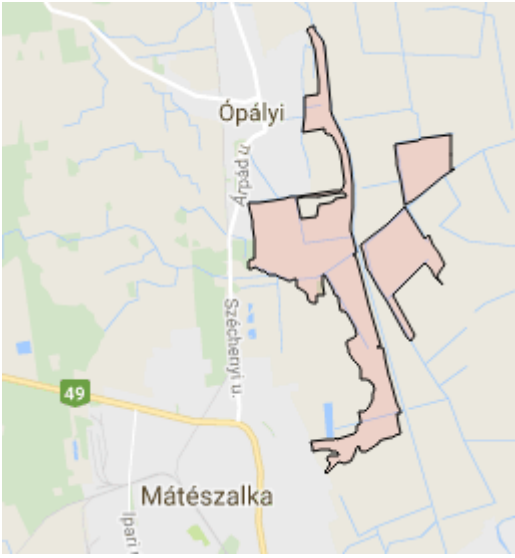

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK MÁTÉSZALKÁN

A településképen alapuló lehatárolás összefügg a településtervezés szerkezeti terv alapú gondolkodásmódjával, azonban azzal nem teljesen azonos, sőt esetenként meglepően más konklúziókhoz, finomításokhoz vezethet. Jó példa erre Mátészalka eltérő karakterű településrészi strukturálása, mely egy kicsit másképp mutatja be, tagolja a várost, mint ahogy azt megszoktuk, különösen a városközpont, a település kisvárosias arca szempontjából. A következőkben összefoglalt lehatárolás ebben a szellemben került összeállításra. Higgyünk a szemünknek, a város építészeti, arculati gazdagsága a történeti és új épületekben, a lakó és középületekben, az ipari, gazdasági épületekben, valamennyi lehatárolt településrészen egyaránt megnyilvánul.

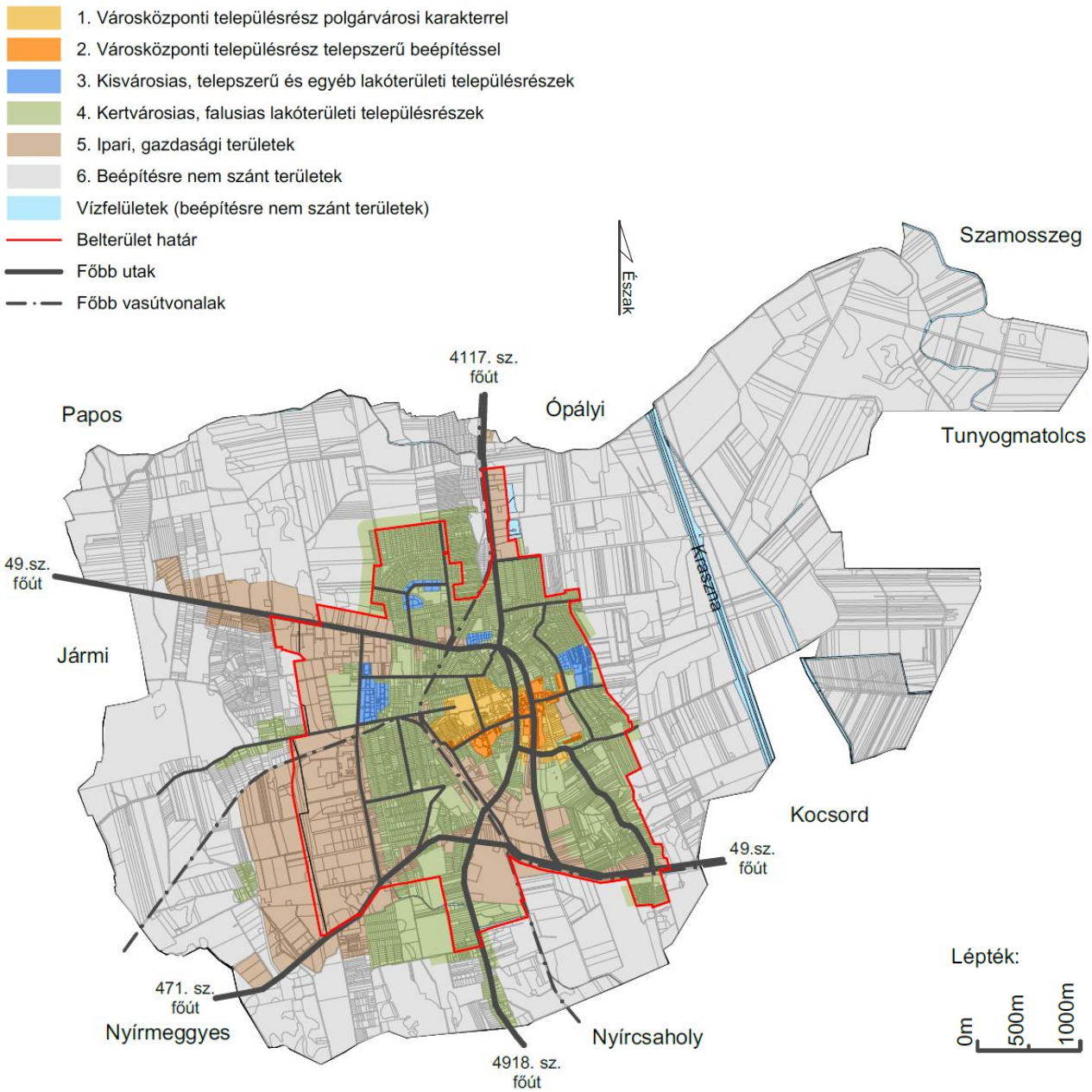

VÁROSKÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ POLGÁRVÁROSI KARAKTERREL

Mátészalka történelmi főutcája a mai köztudatban élő képpel szemben nem csak a mai Kossuth utca tekintetében értelmezhető. Valaha a mai Kossuth utcától a Bajcsy-Zsilinszky és a Kölcsey utcán át egészen a vasútállomásig húzódott az eredetileg egységesen macskaköves burkolatú hajdani főutca, melynek mentén, sőt a csatlakozó közvetlen mellékutcákban is tetten érhető az épületek, mindenekelőtt a lakóépületek polgárvárosi karaktere. A Kossuth utcán meghatározó a történetileg kialakult zártsorú beépítés, az előbb említett további útszakaszokon, a Kölcsey utcán, valamint a csatlakozó mellékutcákban pl. a Széchenyi és a Rákóczi, vagy az Eötvös, a Kazinczy, a Kisfaludy, illetve az állomáshoz közeli Lehel és Puskin utcákon már a hasonló utcaképi karakterű, de hézagosan zártsorú beépítés a jellemző.

A korábbi főutca mentén Mátészalka 1970. évi várossá nyilvánítását követően jelentős átépítések kezdődtek, melyek a korabeli urbanisztikai törekvéseknek teret engedve létrehozták a többszintes, telepszerűen kialakított lakótömbökkel, kereskedelmi és szolgáltató funkciókkal teljessé tett kisvárosi városközpontot, mely a hajdani szakma figyelmét is kiérdemelte „PRO-URBE” elismerésben részesült.

A modern városközpont létrehozása a 49-es főút átvezető szakaszának megvalósítása során a korabeli főutca mentén lévő polgárházak egy része is áldozatul esett, ezért a megmaradt értékek megbecsülése, a jövőnek történő megóvása a jelen kor társadalmának, polgárainak feladata és felelőssége. Az előbbi gondolat kiemelt aktualitással bír az északi részen már jelentős mértékben átépült és kellő odafigyelés és védelem hiányában a déli részen is a meglévő, megőrzendő utca-, és városkép pusztulását sejtető átépítések szakmai koordinálása, a jövőbeni iránymutatások és elvárások megfogalmazása hiányában.

A hajdani főutca eredeti, az akkori felfogás szerint korszerűtlennek, túlhaladottnak minősített bazaltkockaköves burkolata felbontásra került. A burkolat meghatározó része a város egyéb mellékutcáinak útalapjaként hasznosult, kisebb része viszont a megszülető új városközpont közterületeit is gazdagította. Ebben az időszakban váltak meghatározóvá Mátészalkán az aszfaltút burkolatok, melyek a földutakat felszámolva a város számos mellékutcáján is megszülettek és hozzájárultak a városi arculat fejlődéséhez.

Az Alkotás utca a városközpontot korábbi kertvégeken áthaladva keresztezte és ezáltal jelentős szakaszon lezáratlan, városképileg megoldandó hátsókerti megjelenést eredményezett. Az érintett területek beépülése is egy épületek által meghatározott új utcakép kialakulása, formálása ugyan megkezdődött, azonban jelentős szakaszokon az arculatformálás továbbra is megoldatlan és várat magára.

VÁROSKÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ TELEPSZERŰ BEÉPÍTÉSSEL

A korábbi főutca mentén Mátészalka 1970. évi várossá nyilvánítását követően jelentős átépítések kezdődtek, melyek a korabeli urbanisztikai törekvéseknek teret engedve létrehozták a többszintes, telepszerűen kialakított lakótömbökkel, kereskedelmi és szolgáltató funkciókkal teljessé tett kisvárosi városközpontot, mely a hajdani szakma figyelmét is kiérdemelte „PRO-URBE" elismerésben részesült.

A terület alapvetően az Alkotmány út Bajcsy-Zsilinszky u. kereszteződésének vonzáskörzetében, a 49. sz. főút városközponton átvezető szakasza mentén, valamint ennek Kossuth utcai szomszédságában értelmezhető.

Két tengely a régi főutca és a Jármi felől Kocsord irányában átvezető 49-es főút átvezető szakaszának fejlesztése, továbbá az új, Szalkay László út megújítása határozza meg Mátészalka újkori városközponti beavatkozásainak lényegét.

A területen meghatározóan földszint + 3 emeletes, lapostetős épületek épültek hasonló egyszerű „kockaházas" tömegalakítással erkélyek, loggiák sorának karakteres, mai napig meghatározó fa rácsozatos utcaképi megjelenítésével, földszinti üzletekkel, szolgáltató funkciókkal. Az épületek mértékadó felújítására a mai napig nem került sor. Egy hőtechnikai rekonstrukcióhoz kapcsolódó arculati megújulás számos lehetőséget hordoz a jövőbeni arculatformálásban, ezzel együtt a városközpont jövőbeni karakterének alakításában, amire célszerű tudatosan felkészülni.

Ehhez a településrészhez tartoznak azok a későbbi, az Alkotmány út és a Rákóczi út csomópontjához közeli, egy későbbi időszak piaci célú lakásépítését reprezentáló társasházi épületek, melyek tömegalakításukkal illeszkednek a korábbi időszak épületeihez, azonban építészeti karakterük már egy másik időszak ízlésvilágát és piaci viszonyait tükrözik.

Szintén ennek a településrésznek az elemeiként értelmezhetők a régi főutca északi részén, illetve a Kossuth és az Alkotmány út között megnyitott új útszakasz mentén épület többszintes, magastetős, a térséget uraló kockaházak tömegéhez illeszkedő, forma-, és részletgazdag, karakteres épületek is, melyek ebben a településrészben önálló vonulatot és stílust jelentenek.

A Kossuth utcán zártsorú, a első tömbben viszont úszótelkes, szabadonálló épületek születtek, melyek részletgazdag kialakítása, építészeti üzenetei üde színfoltot jelentenek a város építészeti palettáján. Előbbiek nem jelentenek feltétlenül építészeti egységességet, hiszen a terület be-, illetve átépülése időben elhúzódóan, mintegy 10-20 év alatt következett be, azonban az itt tapasztalható építészeti törekvések mindenképpen figyelemre méltók.

A Kossuth utca északi részének átépítésével az egységesség alapvetően a zártsorúságban, szintszámban és a magastetőben nevesíthető, amit kifejlődött zöldfelületek, fasorok foglalnak keretbe és gazdagítanak.

Ebben a településrészben említendő a Szalkay László utca keleti része, mely a Nagykárolyi útig meghatározóan kereskedelmi és szolgáltató funkciójú létesítmények ad helyet. Az Alkotmány úthoz kapcsolódó lakótömbökön túl

KISVÁROSIAS, TELEPSZERŰ ÉS EGYÉB LAKÓTERÜLETI TELEPÜLÉSRÉSZEK

A jelen településrészben Mátészalka több lakóterületén, hasonló karakterrel bíró övezetek azonosíthatók. Ebben a kategóriában meghatározó a Keleti lakótelep földszint + 2 szintes, lapostetős épületeivel, mely a történeti főutcaként értelmezett Kossuth utcától északkeletre, a Bajcsy-Zsilinszky utca mentén, illetve az abból nyíló északi keresztutcákra felfűzve két kertvárosias lakóterület között helyezkedik el. A terület belső majában oktatási, nevelési és egyéb középületek találhatók, a városrészt kifejlett növényállomány, fasorok, zöldfelületek, sportpályák gazdagítják.

Előbbin túl ebben a településrészben azonosítjuk a történetileg új városszerkezeti elemként létrejött Szalkay László út és környezetének kisvárosias beépítéseit, melyek elsősorban a Szalkay László út nyugati, Nagykárolyi úttól kezdődő társasházakat, lakóépületeket, egyéb kereskedelmi-, szolgáltató funkciót is ellátó épületeit foglalják magukban és ebben a településrészben a beépítés jellege, valamint lakófunkció mértékadó megjelenése miatt van helyük. Ez a terület a Szalkay László út keleti részéhez hasonlóan városközponti funkcióknak is helyet ad, ezért mereven nem különíthető el az út többi részétől.

Előbbieken túl ide soroltuk az Északi lakótelep központi zónájának, valamint a Ráckerti lakótelep elsősorban Ipari út menti telepszerűnek minősülő beépítéseit, az Alkotmány út menti (Kodály Z. utca, Ifjúság tér) kétszintes tömbszerű házakat és az Északi lakótelep emeletes sorházas beépítéseit is (Erkel Ferenc utca, Bánk bán utca, Cserepeshegy utca).

KERTVÁROSIAS, FALUSIAS LAKÓTERÜLETI TELEPÜLÉSRÉSZEK

A városközpontot közvetlenül körülvevő, valamint különféle távolabbi lakóterületek tartoznak ebbe a kategóriába. A település struktúrája alapján megkülönböztethetjük a városközponthoz közvetlenül kapcsolódó jellemzően átépülő, megújuló lakóterületeket, valamint a helyi névhasználatban többnyire saját nevet viselő egyéb kertvárosias, falusias városrészeket.

A külső kertvárosias lakóterületeket a város délkeleti részén lévő Dózsa György út menti, kanyargós „CINEVÉG” és a vele délről határos szegregátum lakóterülete, a keleti oldalon lévő történeti jegyeket is viselő „FELLEGVÁR” és környéke, a Keleti lakóteleptől északra fekvő, jelentős mértékben az 1970-es árvíz után betelepült árvízkárosultak számára létesített kertvárosi terület és északi szomszédságai, az Ópályiba vezető Széchenyi út, Ifjúság tér környezete a határoló vasútvonalig a Jármi úttal szomszédos, a város legújabb tervezett struktúrájú kertvárosi részének minősülő „Északi lakótelep”, a Jármi út-Ipari út ölelésében lévő lakóterületek, meghatározóan a „Ráckert lakóteleppel”, a vasút és az Ipari út között a város nyugati részén található „Újtelep”, valamint a város déli részének minősülő a 471-es és 49-es főközlekedési utaktól délre lévő, Nyírcsaholy felé vezető Zöldfa utca menti, „Zsombék” történeti nevet viselő terület.

Az egyes kertvárosias, falusias területek általános jellemzője az oldalhatáron álló beépítés, ettől eltérő, azaz szabadonálló, netán úszótelkes beépítésre csak elvétve, inkább a területekhez kapcsolódó egyéb funkciójú épületek, középületek esetében kerül sor. Általánosan elmondható, hogy a városközponthoz közeli, kedvező kapcsolatú kertvárosias zónák inkább átépülő kategóriába tartoznak, míg a kedvezőtlenebb adottságú vagy elöregedő lakosságú és korlátozott anyagi eszközökkel rendelkező területeken a megújulás korlátozott. Egyes lakóutcákban kifejezetten érzékelhető az átépülés, megújulás tendenciája, így például a Dózsa György út északi részén, a „Fellegvár” egyes utcáiban, a Kossuth utca egy részén, a belváros közeli Somogyi Béla, Móricz Zsigmond, Eötvös és Kazinczy utcákban, vagy a hajdani malom területén, a Nagykárolyi utcán és a Rákóczii utca környezetében is. Az Északi lakótelep a város viszonylag új családi házas övezete, ahol jó állapotú és többnyire megfelelően, esetenként igényesen tervezett családi házak épültek, ugyanez elmondható a Ráckert egyes nem túl régi beépítésű utcáiról is. Sajátos kép van kialakulóban a Zöldfa út városszéli, Nyírcsaholy felé kivezető szakaszán, ahol az átépítések, rekonstrukciók egyre érdekesebb és igényesebb példái jelennek meg.
A lakóterületeken esetenként megjelennek a kortárs építészet ízléses, visszafogott példái is, így például a Rákóczi vagy a Budai Nagy Antal utcákon is találunk ilyen épületeket.

IPARI, GAZDASÁGI TERÜLETEK

Mátészalka mai ipari-gazdasági területeinek magja, alapvető struktúrája évtizedekkel ezelőtt kialakult. Alapvetően a város szélén lévő területeken, a bevezető utak mellett jöttek létre ezek a zónák, melyek közül kiemelkedik a Jármi út térsége a korábbi Állami Tangazdaság, az ISG, a MEZŐGÉP, illetve Gépállomás, a Tejüzem és a korábbi Bútorgyár telephelyeivel. Hasonlóan fontos előzményeket jelent az Ópályi fel vezető Széchenyi úton a korábbi TSZ-telep, valamint a város déli részén a korábbi Almatároló telephelye. Az előbbi mértékadó ipari előzmények mellett a település igazi ipari gerincét az Ipari út melletti, a hetvenes években megkezdett fejlesztések képezték a MOM, a BFK és más budapesti ipari üzemek részleges termelőkapacitásának vidékre telepítésével.

A korábbi hagyományokra építve, illetve új fejlesztéseknek köszönhetően Mátészalka mai ipari-gazdasági gerincét továbbra is a bevezető utak menti, azaz Jármi úti, Széchenyi úti, Alkotmány út menti, illetve Zöldfa út környéki (déli) ipari, kereskedelmi területek, mindenekelőtt azonban az Ipari út vasúti átjárót követő déli részén lévő ipari üzemek, illetve a területen létesült Mátészalkai Ipari Parkban található ipari üzemek, létesítmények képezik.

Előbbiek sorába tartoznak többek között a MOM, a ZEISS, a HOYA, a FLABEG telephelyei, illetve itt létesült a kezdő vállalkozások elindulását segíteni hivatott, valamint egyéb ipari parki szolgáltató és képzési funkciókat integráló Mátészalkai Inkubátorház és Képzési Központ. Általában véve elmondható, hogy az Ipari út város felőli, azaz keleti oldalán kisebb telephelyek (Kőfaragó vállalkozás, DIOPACK Nyomda stb.) létesültek, az ellenkező azaz nyugati oldalon viszont jóval nagyobb telephely, illetve telekigényű vállalkozások, cégek telephelyének elhelyezésére nyílt lehetőség.

Az Ipari út déli részén a 471-es főútba csatlakozó csomópont közelében található a város több profilú piaca, melynek területén további, jelentős fejlesztések vannak napirenden a profilbővítés és a színvonalasabb működtetés érdekében.

A város belső területein mértékadó ipari üzemek nincsenek, említést érdemel azonban a SZALKA TÁVHŐ KFT. önkormányzati tulajdonban lévő telepe, mely a Kossuth utca mögött, a Keleti lakótelep szomszédságában, a Bajcsy-Zsilinszky útról közelíthető meg.

Az előbbiekben ismertetett ipari-gazdasági övezetek szerves kísérői az üzemanyagtöltő állomások, autószalonok és szervizek, valamint kisebb-nagyobb áruházak. Mátészalkán jelen van a VOLKSWAGEN, az OPEL, a FORD és a SUZUKI márkakereskedés és szerviz, továbbá KARCHER, MOL és SHELL benzinkutak is megtalálhatók saját, általában országosan egységes arculattal és szolgáltatással.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Az e területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez és közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében. A város külső területe megosztott. Északon a komplex művelésű és átmeneti erdős-cserjés területek, valamint a nem-öntözött szántóföldek a jellemzőbbek. A város keleti odalát rét/legelő területek és szintén a nem-öntözött szántóföldek határolják le. A déli oldalon már megjelennek az ipari vagy kereskedelmi, illetve az elsődlegesen mezőgazdasági területek is. Mátészalka nyugati oldala a legváltozatosabb tájhasználatot mutatja: a rét/legelőket felváltják a lomblevelű erdők, az ipari vagy kereskedelmi és a komplex művelésű területek a város ezen oldalán dominálnak.

Mátészalka beépítésre nem szánt területei a környező kistelepülésekkel, azaz Nyírmeggyessel, Nyírcsahollyal, Kocsorddal, Tunyogmatolccsal, Ópályival, Jármival határosak.
Mértékadó természeti elemként keleti oldalon a Kraszna-csatorna léte érdemel említést, melyen túl a valaha a város határát érintő, lecsapolt Ecsedi-láp máig kiható természeti hatásáról célszerű említést tenni.
A város máig használatos címere is sajátosan az előbbi hagyományokra és kötődésekre utal, a város címerében meghatározó motívum a fél lábon álló, másik lábával kődarabot markoló „őrdaru” jellegzetes alakja. A beépítésre nem szánt területek rétek, legelők, erdőségek, ligetes részek, mezőgazdasági művelésű területeik, gyümölcsösök formájában vannak jelen.

A beépítésre nem szánt területek közé beékelődve találunk zártkerteket is, ezek elsősorban a település belterületétől északra, nyugatra (Nagyszőlő) és délnyugatra (Blau tag) találhatóak, valamint egy nevesített tanya, az ún. Vágóháztanya is itt fekszik, mely lényegében egy utcát fed le. A tanya közelében meg kell említeni néhány beékelődő üzemépületet, a gabonatároló, keményítőüzem, valamint a takarmánykeverő telep létesítményeit.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Városközponti településrész polgárvárosi karakterrel

TELEPÍTÉS

A polgárvárosi karakterű városközponti településrészen az épületek telepítésére a zártsorú, illetve a hézagosan zártsorú beépítés jellemző, az épületek gerince az utcával párhuzamosan fut. A nem az utcával párhuzamosan telepített, és indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi házak építése nem javasolt. Az épületek a telek utcafronti részén találhatóak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

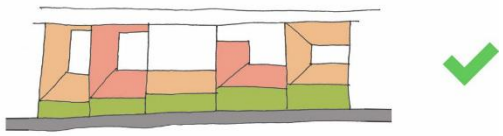

TEREPALAKÍTÁS

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti településrészén a terepadottságok nem indokolják a terepalakítást.

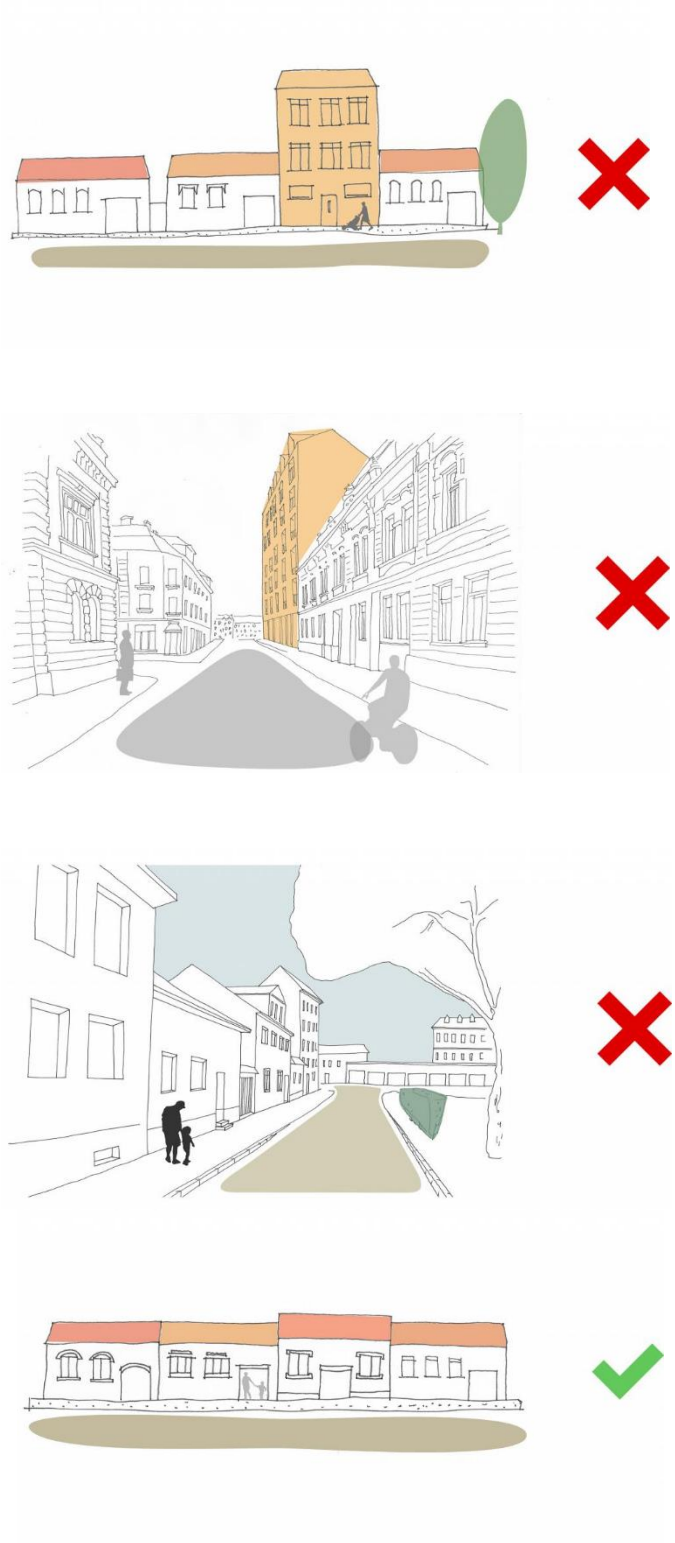

MAGASSÁG

Mátészalka polgárvárosi karakterrel rendelkező városközponti településrészén az épületek magassága változatos. A polgári lakóépületek többnyire egyszintesek, a középületek jellemzően többemeletesek, nagyobb épületmagassággal rendelkeznek. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Mátészalka polgárvárosi karakterű városközpont településrészének utcaképébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Mátészalka polgárvárosi karakterű városközpont településrészének utcaképébe.

TETŐFORMA

Az építésénél az utcában jellemző tetőforma figyelembe vételével kell illeszkedni

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú

SZÍNEK

Mátészalka polgárvárosi karakterrel rendelkező városközponti településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

Mátészalka városközponti övezetében a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Tetőfedő anyagként csak a helyben hagyományos anyagok és színek alkalmazhatók.

KERÍTÉSEK

Mátészalka polgárvárosi karakterrel rendelkező városközponti településrészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások kerülendők.

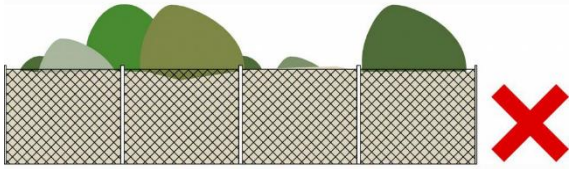

Áttört kerítések nádszövettel és egyéb módon való zárása nem megfelelő.

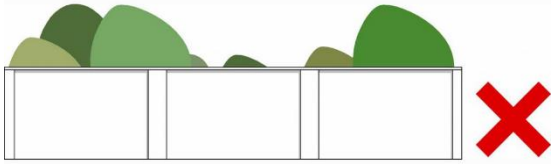

A tömör, falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Javasolt megoldás: természetes határ, kerítés kialakítása növényzetből.

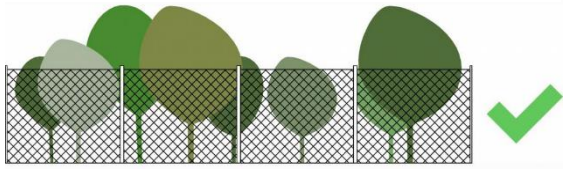

Javasolt megoldás: teljesen áttört, drótfonatos kerítés

Javasolt megoldás: Oszlopos kerítés 1/3 lábazat és 2/3 áttört résszel.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti településrészén nem jelennek meg a tornácos házak az utca képében. A lakóépületek jellemzően egyszintesek, a középületek esetében találni példát erkély kialakításra.

A modern építészetben újra értelmezett tornác a lakóépületek mellett akár középületeinken is megjelenhet. Ez továbbra is véd az esőtől, a hótól, árnyékol és az akadálymentesítésben is fontos szerepe lehet. Ez alatt ugyanis fedetten lehet kialakítani az akadálymentes megközelítést biztosító rámpát.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

A hagyományos nyíláskialakítás a városközponti településrészen a lakóházak esetében általában kétszárnyú, jellegzetesen két vagy háromosztatú, az utcai homlokzaton szimmetrikus megjelenéssel. Jellemzőek az ablakokat keretező homlokzati díszítések, és a lábazati anyag megjelenése a parapeten.

A középületeken a funkcióhoz igazodó méretű és formájú ablakokat találhatunk. Középületeken jellemzőek a hosszú, sűrű kiosztású, keskeny ablakok, illetve a nagy üvegfelületek alkalmazása is kedvelt eleme a modern építészetnek.

Az ablakok keretezése mindig is hangsúlyos eleme volt a homlokzatoknak. Ügyeljünk itt is a színek harmonizálására, válasszunk megfelelően illeszkedő árnyékolót, redőnyt.

Az ajtó/kapu általában az az első pont, melyen keresztül belépünk az épületbe. Az ajtó/kapu jellegzetes kialakításával feldobhatjuk a monoton falakat, a homlokzatot. A városközpont történeti struktúrájú településrészén találhatunk nagyon szép bejárat kialakításokat, melyeknél jellemző a fa anyaghasználat, fém, illetve üveg betétekkel kiegészítve. A városközpont történeti részén az a szerencsés, ha a nyílászárók kialakítása illeszkedik az épület stílusához színben és anyaghasználatban egyaránt.

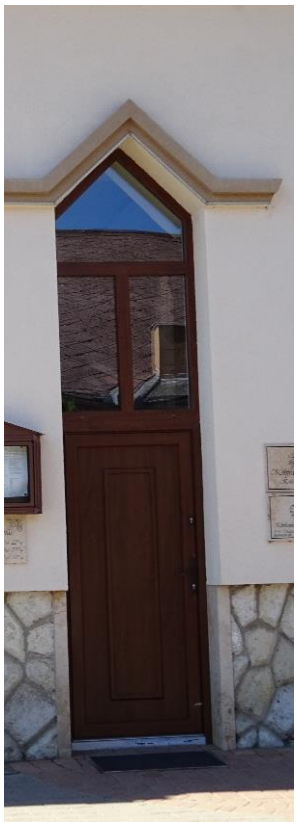

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Egy épület homlokzatának a kialakítása az építtető/ tulajdonos felelőssége. A kialakítás módja, a választott szín és anyaghasználat mind befolyásolják és meghatározzák a kialakult vagy kialakulóban lévő utca képét. Új házak építésekor, illetve a meglevő polgári karakterű házak felújítása esetén szem előtt kell tartani a városrész történeti jellegét, ahhoz illeszkedő arculatot érdemes kialakítani. Nem elfogadhatóak a kirívó homlokzati színhasználatok, és az sem előnyös, ha túl sokféle anyagot használunk a homlokzatunk díszítésére, így az összhatás disszharmonikussá válhat.

Igyekezzünk a homlokzatot úgy megtervezni, hogy a választott színek és anyagok harmonizáljanak egymással, ugyanakkor az épület a környezetével is összhangban legyen, így egy egységes arculat hozható létre, melyre büszkék lehetünk.

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti részén számos jó példát találni megfelelő homlokzatkialakításra. Különösen érdekes kérdés lakóházak esetén, például amikor egy műemléki/helyi védettség alatt álló épülethez való csatlakozást kell megoldani. Erre találunk pozitív példát a Kossuth utcában, a Szatmári Múzeum szomszédságában.

VÁROSHÁZA

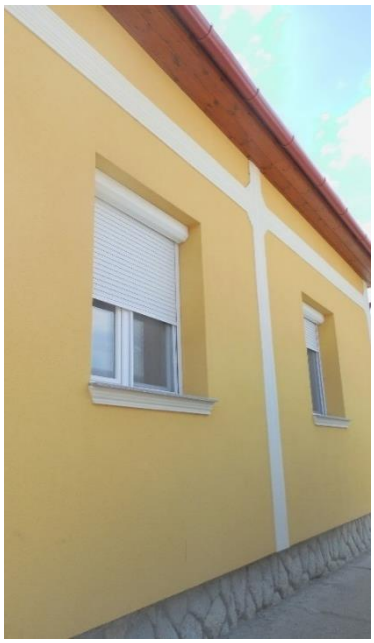

RÉSZLETEK

A részletek nagyon fontosak az összkép kialakításában, karaktert adnak egy jellegtelen épületnek, meghatározzák annak stílusát. Mátészalka történeti struktúrájú településrészén nagyon sok szép apró részletet találhatunk a polgárházak vonatkozásában és a műemléki jellegű épületek esetében egyaránt. Ezek a részletek egyedivé teszik épületeinket, kitűnnek a környezetükből és sajátos hangulatot teremtenek ezáltal. Nagyon szép részlet ez a kalotaszegi motívummal díszített fából faragott oromzat kialakítás.

A leggyakoribb építészeti részlet, amit a történeti városközpontban megfigyelhetünk, az az épületek homlokzatát díszítő különféle lizénák és rizalitok sora. A díszítő elem legtöbbször valamilyen növényi ornamentikát, emberi alakot/arcot jelenít meg. Érdemes nyitott szemmel járni, és néha felfelé tekinteni, hiszen sokszor nem is vesszük észre a hétköznapi életünk során, hogy milyen szép és értékekben, részletekben gazdag környezetben élünk.

KERÍTÉSEK

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti részén a zártsorú, illetve hézagosan zártsorú beépítés miatt a lakóházakat többnyire csak kapuk kapcsolják egymáshoz, minimális kerítésszakasszal. Ezekben az esetekben a telekre való belépés helye a kapu, mely legtöbbször két részre osztott, a kiskapu a gyalogos közlekedésre, míg a kétszárnyú nagykapu a gépjárművek behajtására szolgál. A kapu anyaga legtöbbször fémből, kovácsolt vasból vagy fából készült, a kerítéselem általában az épület lábazatához illeszkedik, ennek anyaga sokféle lehet, előfordulnak terméskőből rakott, illetve terméskővel burkolt változatok is. A kerítés kialakításánál az épület anyaghasználatát, színezését vegyük figyelembe, próbáljunk az épület többi részletéhez igazodni. A tömör kerítésmezők mellett alakítsunk ki áttört kapukat, így nyithatunk a külvilág felé

KERTEK

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadtérre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. Törekedjünk arra a kertalakítás során, hogy az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen egymással.

A szemlélő számára telkünk láthatóbb része az elő, illetve oldalkert lehet, amely nem csak védelmi, hanem díszítő szerepet is ellát. Díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek; jó benyomást kelthetünk, és nem utolsó sorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. Érdemes olyan növényfajokat választani, amelynek nem csak a virágai, a levelei és a termésük is díszítő értékkel rendelkezik, így az év minden szakában lesz miben gyönyörködni.

Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és a meglévő környezethez illeszkedő fajokat válasszunk. Az előkertbe mutatós, gazdag színvilágú növényeket ültessünk. A fák közül leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat válasszuk. Bizonyos mértékben használhatunk örökzöldeket is, de kerüljük a magasra növő fajokat, melyek kitakarják a házat és télen nem engedik be a napfényt.
Az alacsony örökzöld növényekből kialakított sövények viszont összekapcsolhatják az épületet az utcával vagy akár térhatároló fal is kialakítható belőlük. Ilyen sövény kialakítható például puszpángból (Buxus sempervirens) vagy japán kecskerágóból, illetve ennek fajtáiból (Euonymus japonicus).
A kert és az épület harmóniája ugyanolyan fontos, mint a kerítés és az épületé. A növényzet ne takarja el túlzottan az utcaképben megjelenő épületet, hagyjuk látszani a kertet. A kerti bútorok, építmények épülettel azonos anyaghasználata, színezése, a burkolatok anyagválasztása rendezett képet mutat, összhangot teremt kertünkben.

UTCÁK

A települések úthálózatának kialakulása általában visszavezethető a tájalakulás történetére. Az egykori természeti adottságok meghatározták a letelepedés helyét, a kialakult lakóhelyeket pedig közlekedésre alkalmas utakkal kötötték össze. Mátészalka esetében ez egy halmazos településszerkezetet eredményezett.

Egy település arculatához az utak, utcák állapota, megjelenése nagyban hozzájárul. Az út, amin keresztül a településre érkezünk meghatározza a településről alkotott véleményünket, ezért különösen fontos, hogy az utak mindig karban legyenek tartva, az út menti növényzet ápolva legyen rendszeresen.

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti településrészén az utcák egyenes vonalvezetésűek, viszonylag keskenyek. Ezen a településrészen jellemzőek az utca menti fasorok, ez néhol tervszerű ültetés eredményeként valósult meg, néhol a lakók által ültetett facsoportok értek össze, és alkotnak szinte összefüggő fasorokat. A történeti városközpontban, a Kossuth utcán található a város egyik legrégebbi, védelemre érdemes fasora, melyet platánfák alkotnak. A lakók által ültetett fasorok összetétele vegyes, megtalálható köztük például a szivarfa, a japánakác vagy a hárs is.

A település utcái vezetik a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalvezetésre, felszíni és felszín alatti elemeinek utcaképbe illesztésére is.

A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, vezetik a tekintetet, és nem utolsó sorban zöldfelületet képeznek, melynek számos környezetjavító hatása van, mint például a zaj és egyéb légszennyező anyagok, a por szűrése és a mikroklíma javítása.

A fafajok kiválasztásánál sok szempontot kell figyelembe venni, de a két fő szempont a tűrőképesség és a jó regenerálódó képesség legyen, hiszen a városi közegben élő növények között a fasorokat éri a legtöbb és a legerősebb károsító hatás (sózás, kipufogógázok, taposás, a talaj szárazsága és levegőtlenség stb.).

További fontos szempont lehet a fafajok kiválasztásánál a fa várható magassága, ami azért fontos, mert az ágakat később lehet, hogy vissza kell vágni, ha azok a felsővezetékbe érnek és előnytelenül fognak mutatni a vízszintesen lenyesett lombkoronájú fák.

Ajánlott olyan fafajtát választani, melyek kevesebb idő és energiaráfordítást igényelnek a fenntartás során. Kerüljük a könnyen töredező fafajokat, mint a fűz és a nyárfa fajok, és azokat is amelyek virágukkal, termésükkel szemetelnek (pl. japánakác, szivarfa). Manapság egyre gyakoribb népegészségügyi probléma a lakosság körében az évente akár többször is jelentkező szénanátha, ezt a szempontot is vegyük figyelembe a fafajok kiválasztásánál, ne ültessünk pollenallergiát okozó fafajokat (nyír, nyár, hársfa fajok) sűrűn lakott területekre.

Kerüljük az invazív fafajokat (nyugati ostorfa, amerikai kőris), ültessünk helyettük a már beállt zöldfelületekbe illő, a helyi környezeti adottságokhoz könnyen alkalmazkodó fajtákat. Utcafásításra ajánlott fafajok például a korai juhar és különböző fajtái (Acer platanoides 'Globosa' és 'Crimson King') gömbkőris (Fraxinus ornus 'Mecsek'), kínai díszkörte (Pyrus calleryana 'Chanticleer'), csörgőfa (Koelreuteria paniculata).

A burkolt járdák esetében válasszunk tartós, könnyen tisztítható anyagokat, színválasztásnál a semleges, környezettel harmonizáló árnyalatokat részesítsük előnyben. A lakóházak előtt kialakított kertek is jelentős szerepet játszanak az utcakép formálásában, továbbá összekapcsolják a közterületeket a magántelkekkel. Mátészalkán is előszeretettel alakítanak ki ilyen előkerteket a lakosok, melyet nagy gonddal ápolnak.

Ezeknek az átmeneti zöldfelületeknek a tervezésekor vegyük figyelembe a kialakult környezethez való illeszkedés szabályait. Kerüljük a túl sűrű, túl nagy felületet kitakaró növénysáv kialakítását, különös tekintettel az utcák kereszteződésében és a gyalogos átkelők környezetében, ahol az utak beláthatósága az elsődleges.

KÖZTEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük különösen fontos. Rendszerint ezért a teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi.

A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységhez és a közlekedéshez. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal.

Mátészalka polgárvárosi karakterű városközponti településrészét kisebb-nagyobb közterek, parkok hálózzák be, melyek a fasorokkal együtt kielégítik a városközpont zöldfelületi igényeit. A városközpont legnagyobb közparkja a Kölcsey téren található. A tér kiszolgálja a városközpontban található iskolák diákjait és közintézményekben dolgozókat egyaránt. Az elmúlt években megvalósult a tér rekonstrukciója, melynek keretében új burkolatokkal, szökőkúttal, utcabútorokkal gazdagodott. Érdemes kiemelni a zöldfelületek kialakítását, és a virágkiültetéseket, melyek a tér művi elemeivel tökéletes összhangot teremtenek és válnak az arra járók tökéletes pihenőhelyévé.

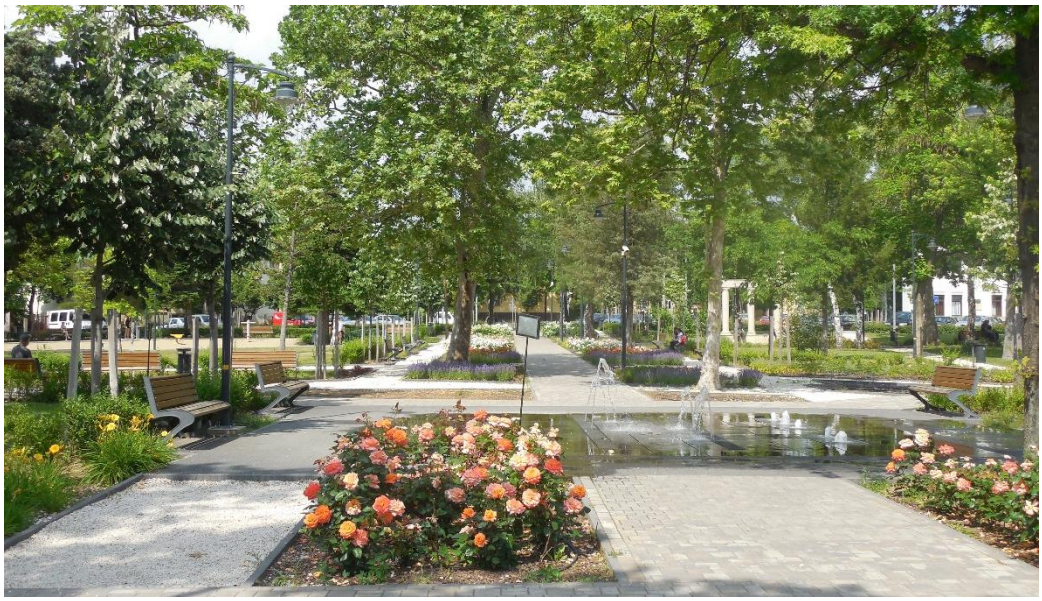

A városközpont másik nagyobb tere, a Hősök tere, mely a Városháza előtt található. A tér közepén áll a Felszabadulási emlékmű, mely a Városháza megépítésével egyidőben került elhelyezésre, alkotója Kiss László szobrászművész volt. Az emlékművet a II. világháborúban elhunytak emlékére emelték. A téren színes virágkiültetések, néhány fa és dézsás növények is találhatóak.

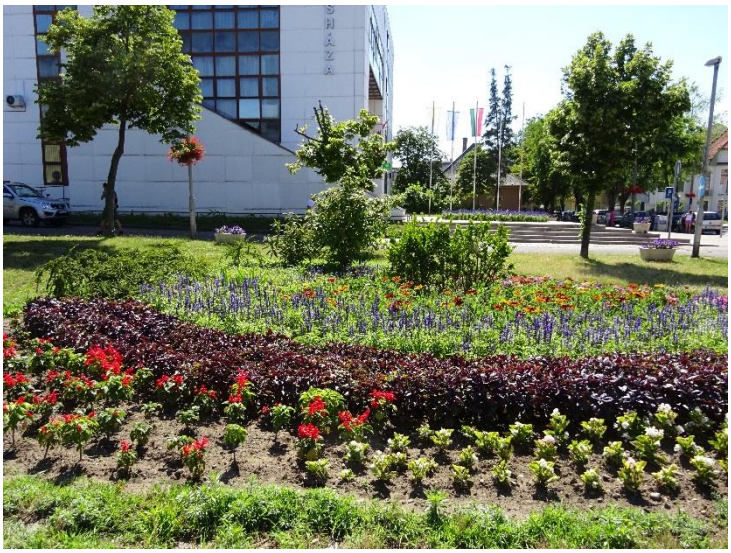

A Kölcsey utca és a Kazinczy utca kereszteződésében található a történeti városközpont harmadik meghatározó tere, mely méltó fogadóteret és hátteret biztosít a Szentpétery Zsigmond Kulturális Központ és Színház számára. A tér központi eleme a hét vezért ábrázoló díszkút, mely a mátészalkai szobrászművész, Bíró Lajos munkája. A díszkút körül csillagformát mintázó burkolatkialakítás látható.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Városközponti településrész telepszerű beépítéssel

TELEPÍTÉS

A telepszerű beépítésű városközponti településrészen az épületek telepítésére a zártsorú, illetve a szabadon álló tömbszerű beépítés jellemző. Egységes utcakép létrehozása egyenlő távolságra lévő épületekkel lehetséges. A túlzottan hátrahúzott épület megtöri az utca ritmusát.

TEREPALAKÍTÁS

Mátészalka telepszerű beépítéssel rendelkező városközponti településrészén a terepadottságok nem indokolják a terepalakítást.

MAGASSÁG

Mátészalka telepszerű beépítésű városközponti településrészén az épületek nagyobb magassággal rendelkeznek, többszintesek.
Az új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévő épületeknek. A túl alacsony, illetve túl magas épületek nem illenek az utca képébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Mátészalka telepszerű beépítésű városközponti településrészén a házak tetőhajlásszöge változatos, többnyire enyhe hajlásszögű, lapostetős épületek fordulnak elő. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utca képébe.

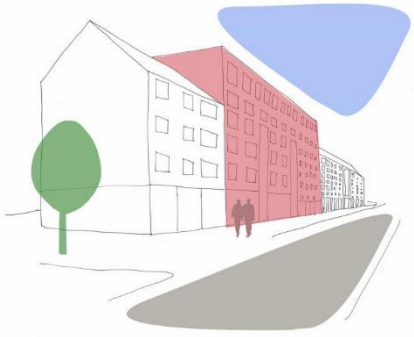

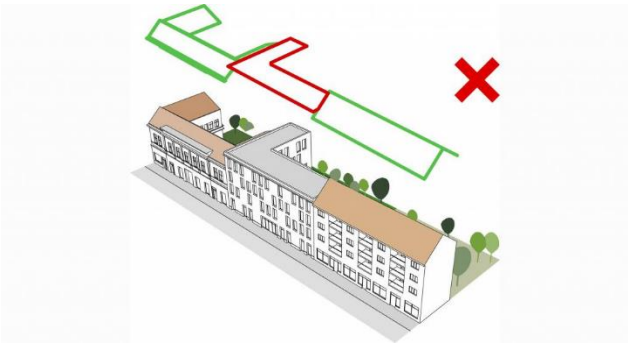

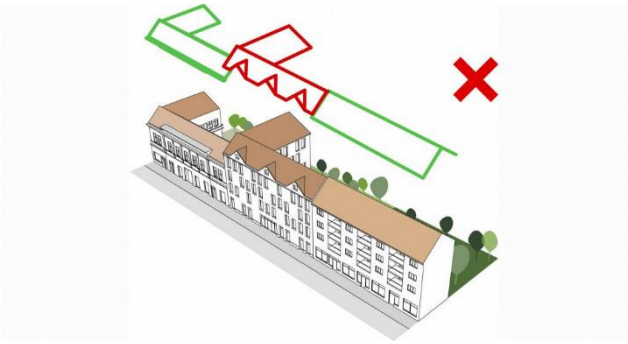

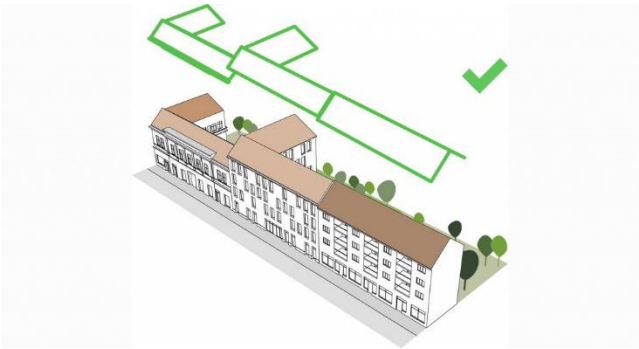

TETŐFORMA

Mátészalka telepszerű beépítéssel rendelkező városközponti településrészén az épületek tetőformája változatos. Előfordulnak a lapostetős tömbházak, és a nyereg, illetve sátortetős épületek is. Eltérő tetőformájú épületek megbontják az utcakép egységességét. Nem azonos településképet hoznak létre. Új ház építésekor törekedni kell az azonos tetőformák kialakítására.

SZÍNEK

Mátészalka telepszerű beépítésű városközponti településrészén az épületek színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat. A visszafogott színek feldobják a tömbházak egyhangúságát.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A városközponti telepszerű épületeknél a tornácos kialakítás nem jellemző, de annál inkább találunk példát erkélyek kialakítására. Az erkélyek kialakítása történhet az épület síkjába süllyesztve, fedve és a síkból kimozdítva, fedetlen állapotban is.

Az erkélyek anyaga lehet az épület anyagával azonos vagy akár eltérő is. Az erkély lehet egy hangsúlyos elem is a homlokzaton, ezért igyekezzünk azt az épület egészével összhangba hozni. Azt erkélyeket tovább díszíthetjük egyéni ízlésünk szerint például növényekkel, így közelebb hozva a természetet lakásunkhoz.

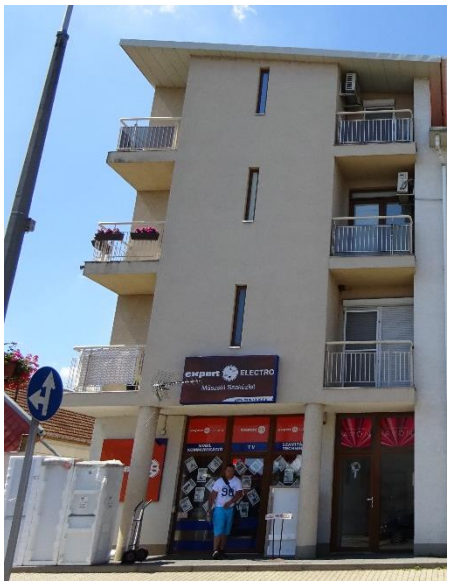

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük azt. A tömbszerű épületeknél ez különösen hangsúlyos, mivel az ablakok sorban jelennek meg egymás mellett nagy felületen. Kerüljük az egyedi, kirívó kialakításokat, helyette próbáljunk hasonló anyag és színhasználatot alkalmazni a nyílászárók, redőnyök, és az esetleges spaletták esetében, az épület egész homlokzatán.

Jó megoldás lehet, ha az adott lakótömb lakói közösen tudnak pályázni például épületkorszerűsítésre/energetikai felújításra. A közösen megválasztott homlokzati színek, nyílászárók, redőnyök segítenek abban, hogy az épület egységes arculatot kapjon.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A városközponti épületek nagy épülettömegeikkel jelentős szerepet játszanak a városrész arculatának kialakításában, ezért fontos ezeknek az épületeknek a homlokzatát szakszerűen és körültekintően megtervezni. A tömbszerű lakóépületek fő funkciója, hogy kis alapterületen minél több embernek tudjanak otthont adni, minél több lakást alakítsanak ki benne. Az épületek megjelenése általában adott, valamilyen hasáb vagy kocka formát öltenek. A sok egyforma épületet azonban fel lehet dobni különféle módokon. Az egyik ilyen eszköz az eltérő burkolóanyagok használata az épület főhomlokzatán és/vagy a lábazaton. A központban találunk erre példát, ahol a téglát használták fő burkolóanyagnak. Másik ilyen eszköz lehet a különböző épülettömegek elcsúsztatása, kiemelése a síkból.
Az egységes rácsos faburkolat erkélyeken való alkalmaszása is jó arculatformáló elem lehet, mint ahogy azt a Szalkay László és a Bajcsy-Zsilinszky utcai lakótömbök esetében is láthatjuk. A homlokzat kialakítása során ügyeljünk a választott színekre és anyagokra, próbáljunk egy egységes arculatot létrehozni velük, mely illeszkedik a környezetéhez is és nem hivalkodó.

EXPRESSZ ZÁLOG
BODÓÉK FESTÉKBOLTJA

ÁLTALÁNOS ISKOLA

otpbank

RÉSZLETEK

Az épület utcaképi harmóniájának biztosítását az épület egyes részleteinek kidolgozása is elősegítheti. Ezért az épület ornamentika, a homlokzati hirdetőfelület, egyéb műtárgy kialakítása, helye illeszkedjen az épület egészéhez.

Szép építészeti részlet a Kossuth utca történeti részének folytatásában található társasházak tetőszerkezeti kialakítása, az oldalsó oromfal fadeszkaborítású lezárása, a kilógó eresz megtámasztása a látszó könyökfákkal. Színük és stílusuk tökéletes összhangban van a nyílászárókat fedő spalettákkal. Ezek az elemek együttesen nagyon karakteres jelleget adnak az épületnek.

KERÍTÉSEK

Mátészalka tömbszerű beépítéssel rendelkező városközponti településrészén jellemzően nincsenek kerítések. Növényekből kialakított elválasztósávok, sövénykerítések telepítése ajánlható ezeken a helyeken, illeszkedve a környezethez.

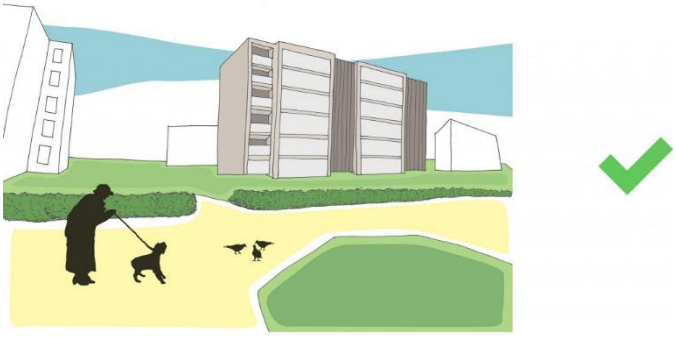

KERTEK

Mátészalka városközpontjában a lakótömbök között a hagyományos értelemben vett kertek hiányoznak. Az épületeket zöldfelületek veszik körül, illetve kapcsolják őket össze, melyek közterületként funkcionálnak, fenntartásukat a város végzi. A lakótömbök által körülhatárolt területen kialakítható egyfajta védettebb zárt kert.
Az itt kialakított zöldfelületek esetében is alkalmazzuk a korábban ismertetett javaslatokat. Növényfajok közül válasszunk a helyi környezeti adottságokhoz könnyen alkalmazkodókat, jó szárazságtűrőket.
A lakótömbök között találhatunk kisebb zöldoázisokat, például a kereskedelmi és vendéglátóhelyek körül kialakítva. Ide is elsősorban napfénykedvelő és jó szárazságtűrő fajokat érdemes ültetni. Jó választás például a levendula, mely virágzásakor kellemes illatot áraszt, amellett, hogy díszítőéértéke is magas. Jó megoldás lehet a cserepes, dézsás növények kihelyezése is, az ültetőedény jobban tudja raktározni az öntözővizet, könnyen cserélhető, és ezzel együtt télen könnyen elszállítható az átteleltetés helyszínére.

UTCÁK, TEREK

A városközpontban a nagyobb, forgalmasabb utak mellett érettkorú faegyedekből álló utcafásítást találunk. Ilyen fasor kíséri az Alkotmány utca belvárosi szakaszát is. A kisebb utcákban is megjelennek útmenti szoliterfák, ezek azonban nem alkotnak egységes, összefüggő fasort. A központi lakótömbök között két nagyobb teresedést kell kiemelni, az egyik a Rendőrség és a Posta épülete előtt található Kálvin tér. A díszkővel burkolt tér névadójának szobra a tér centrumában áll magas talapzaton, körülötte félkörívben pergola fut, padokkal.
A Posta épülete előtt lett kialakítva az 1848-49-es emlékmű együttes, melynek részeként itt található Dorgay Károly 1848-49-es honvéd százados emlékszobra, egy falfestmény Kézy László nemzetőr őrnagyról, és egy ún. kőkert, ahol 50 követ helyeztek el, belevésve annak az ötven szalkai közvitéznek a nevét, akikre méltán büszkék a mátészalkaiak és őrzik emléküket. A téren virágágyások és vegyes állományú fafajok alkotják a zöldet.

A volt Kraszna Áruház épületével szemben található ez a kis parkocska, két díszkúttal és padokkal díszítve.

A Hild János parkban található az az emlékmű, mely annak állít emléket, hogy a Magyar Urbanisztikai Társaság 1981-ben Mátészalkának adományozta a Hild János díjat a városszépítő tevékenységének elismeréseképpen.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Kisvárosias, telepszerű és egyéb lakóterületi településrészek

TELEPÍTÉS

A telepszerű beépítésű lakóterületi településrészen az épületek telepítésére a zártsorú, illetve a szabadon álló tömbszerű beépítés jellemző. Egységes utcakép létrehozása egyenlő távolságra lévő épületekkel lehetséges.
A túlzottan hátrahúzott épület megtöri az utca ritmusát.

TEREPALAKÍTÁS

Mátészalka kisvárosias, telepszerű lakóterületi településrészein a terepviszonyok nem indokolják a terepalakítást.

MAGASSÁG

Mátészalka telepszerű beépítésű lakóterületi településrészén az épületek nagyobb magassággal rendelkeznek, többszintesek.
Az új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévő épületeknek. A túl alacsony, illetve túl magas épületek nem illenek az utca képébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Mátészalka kisvárosias, telepszerű beépítésű lakóterületi településrészén a házak tetőhajlásszöge változatos, többnyire enyhe hajlásszögű, lapostetős épületek fordulnak elő. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben levőknek. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utca képébe.

TETŐFORMA

Mátészalka telepszerű beépítéssel rendelkező lakóterületi településrészén az épületek tetőformája változatos. Előfordulnak a lapostetős tömbházak, és a nyereg, illetve sátortetős épületek is. Eltérő tetőformájú épületek megbontják az utcakép egységességét. Nem azonos településképet hoznak létre. Új ház építésekor törekedni kell az azonos tetőformák kialakítására.

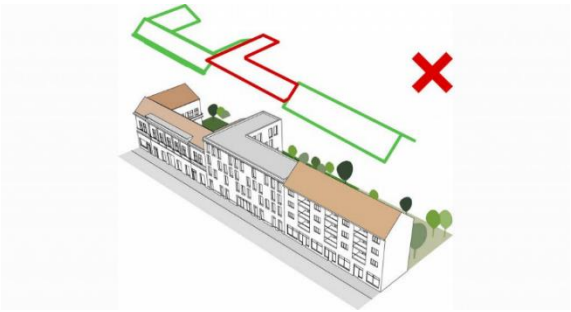

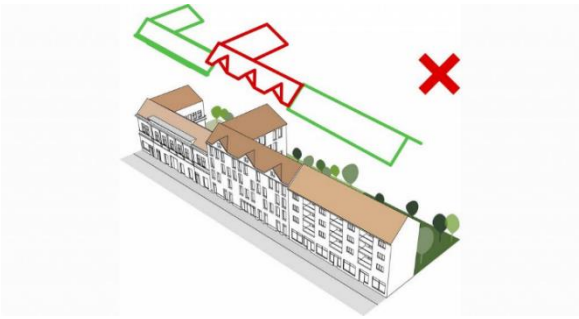

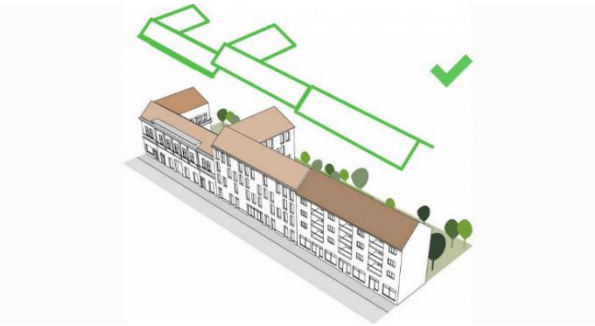

SZÍNEK

Mátészalka telepszerű beépítésű lakóterületi településrészén az épületek színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat. A visszafogott színek feldobják a tömbházak egyhangúságát.

KERÍTÉSEK

Mátészalka kisvárosias, telepszerű lakóterületi városrészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások kerülendők, jó megoldás az épületek növényzettel való határolása.

Javasolt megoldás: természetes határ, kerítés kialakítása növényzetből.

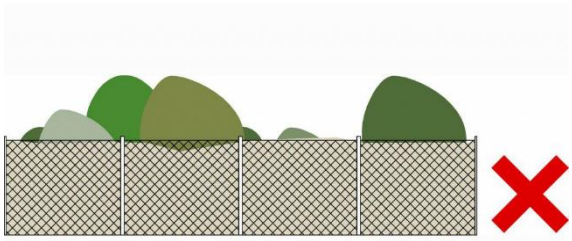

Áttört kerítések nádszövettel és egyéb módon való zárása nem megfelelő.

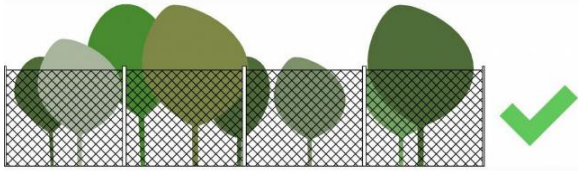

Javasolt megoldás: teljesen áttört, drótfonatos kerítés

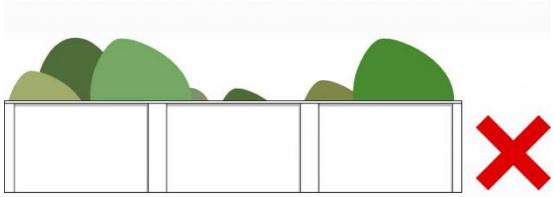

A tömör, falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Javasolt megoldás: Oszlopos kerítés 1/3 lábazat és 2/3 áttört résszel.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A lakóterületi telepszerű épületeknél a tornácos kialakítás nem jellemző, legfeljebb fedett lépcsőket, bejárókat találni, erkélyek kialakítására viszont számos példa van.
Az erkély hasonóan a tornáchoz, lehetőséget nyújt arra, hogy élvezzük a természet közelségét és a szobából kilépve közvetlen kapcsolatba kerülhessünk a környezetünkkel. Az erkély akár pótolhatja is a kertet, ahol annak kialakítására nincs lehetőség. Az erkélyt különböző cserepes növényekkel, kerti bútorokkal tehetjük még otthonosabbá. Kerüljük az erkély teljes takarását (nádszövettel például), a meleg és a fény ellen védekezzünk redőnnyel, árnyákolóval.

Az erkélyek kialakításánál próbáljunk az épülethez, nyílászárókhoz illeszkedő anyagokat és színeket választani, külön figyelmet szentelve a korlátok, mellvédek kialakítására is. Az erkélyek hangsúlyos elemként jelennek meg a homlokzaton, hatással vannak az utca képére, ezért igyekezzünk azokat a szomszédos erkélyekkel is összhangba hozni. Egy-egy egyedi kialakítású korlát vagy mellvéd jól mutat önmagában, de az épület egészén nagyon kitűnik a többi közül, megbontja az összképet.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük azt. A tömbszerű épületeknél ez különösen hangsúlyos, mivel az ablakok sorban jelennek meg egymás mellett nagy felületen. Kerüljük az egyedi, kirívó kialakításokat, helyette próbáljunk hasonló anyag és színhasználatot alkalmazni a nyílászárók, redőnyök, és az esetleges spaletták esetében, az épület egész homlokzatán.

Jó megoldás lehet, ha az adott lakótömb lakói közösen tudnak pályázni például épületkorszerűsítésre/energetikai felújításra. A közösen megválasztott homlokzati színek, nyílászárók, redőnyök segítenek abban, hogy az épület egységes arculatot kapjon.

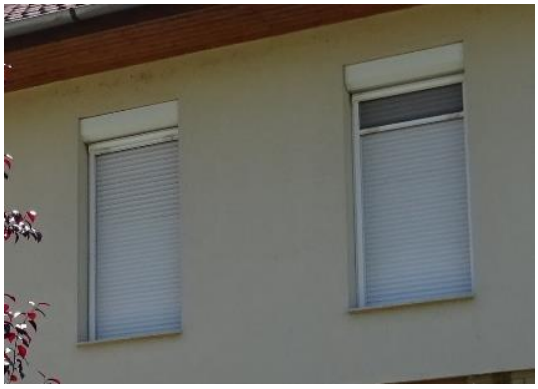

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A lakóterületi tömbszerű épületek kiemelkednek a környezetekükből, és jelentős szerepet játszanak a városrész arculatának kialakításában, ezért fontos ezeknek az épületeknek a homlokzatát szakszerűen és körültekintően megtervezni.

Az épületek alapja általában adott, valamilyen hasáb vagy kocka forma. A sok egyforma épületet azonban fel lehet dobni különféle módokon. Burkolt felületekkel kiemelhetünk bizonyos részleteket, vagy akár el is választhatunk két különböző funkciójú épületrészt. Másik ilyen eszköz lehet a különböző épülettömegek megmozgatása, elcsúsztatása, kiemelése a síkból, ezeknek az elemeknek a különböző színűre való festése ezt a hatást még jobban fokozza.

RÉSZLETEK

Tulipánmintával díszített fadeszkából készült mellvédrészlet. Szép és egyedi kialakítás

Oldal bejárat kialakítása cserepes növényekkel díszítve. A bejárathoz vezető út sövénnyel kísért.

Erkély részlet az Alkotmány út melletti épületről. Fém és üveg kombinációja, homlokzattal harmonizáló színek.

Bejárat kialakítás az északi lakótelep városrészről. Modern formák, harmonizáló színek és anyagok összhatása pozitív arculatot kölcsönöz az épületnek.

KERÍTÉSEK

A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, és ugyanakkor elválasztja azt az ingatlantól. Minden településen vannak olyan jellegzetes helyi anyagok, formák, melyek visszatérő motívumként jelennek meg.

A kerítés kialakításánál az épület anyaghasználatát, színezését vegyük figyelembe. A kapu, a belépés helye lehet hangsúlyos, de nem hivalkodó. Az áttört kerítés hagyja látni az épületet, a kertet, így az utcakép látványa jobban érvényesül.
A magasabb (négyemeletes) lakótömböknél nem jellemző a kerítések alkalmazása, legfeljebb növényzettel határolják el az épületeket az utcától. Az alacsonyabb kialakítású társasházaknál, sorházaknál találunk kerítéseket, egy részt az utcafronton, másrészt az épület mögötti területen kialakult kertek lehatárolásánál. A kerítésekre jellemző az átláthatóság, az egyszerű, letisztult stílus és anyaghasználat.

KERTEK

A tömbszerű lakóépületek környezetében még inkább felértékelődik a zöldfelületeknek, kerteknek a jelentősége. Az emberben megvan a környezet alakítására, szépítésére való igény bárhol is lakjon, virágkiültetésekkel, kerti bútorokkal, tesszük otthonosabbá életterünket.

A növények telepítésre korábban tett ajánlások itt is érvényesek, vegyük figyelembe kertünk adottságait, fekvését, növényfajokat ennek megfelelően válasszunk. A fák, cserlyék helyének megválasztásakor járjunk el körültekintően, vegyük figyelembe a kifejlett növény méreteit, kerüljük a nagyra növő örökzöldeket, tartsunk távolságot a növényzet és az épület között. Kerüljük a „szemetelő" fajokat, és azokat, amelyek légúti allergiát okoznak vagy mérgezőek. A kerti bútorokat, szalonnasütőket a környezethez leginkább illeszkedve alakítsuk ki, a kertbe válasszunk az épülettel színben és anyagában is harmonizáló burkolatot.

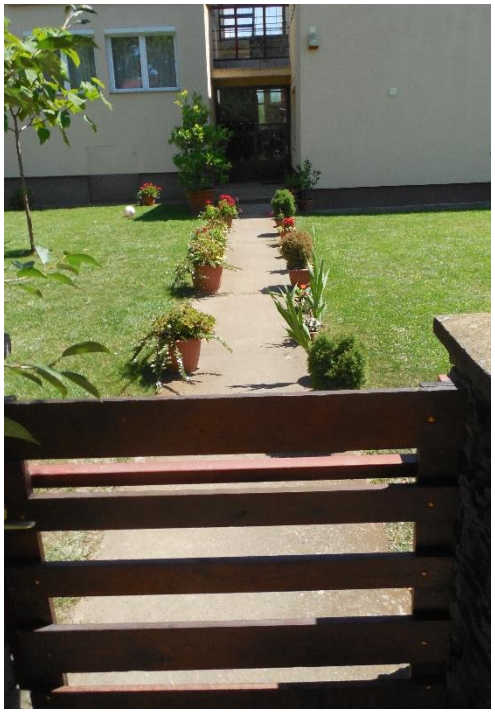

UTCÁK, TEREK

Mátészalka kisvárosias, telepszerű beépítésű városrészeinek zöldfelületi mutatói kedvezőek. Jellemző az utcák fásítottsága és a parkok, közterületek, játszóterek is segítik kiszolgálni az ittlakók rekreációs igényeit. Gyakran találni szép virágágyásokkal díszített utcamenti zöldsávokat is.
A zöldfelületeket alkotó faállomány összetétele vegyes, kerüljük az invazív fajok alkalmazását. Fontos az utcák, közterek, parkok rendszeres ellenőrzésse és karbantartása. A sérült utcabútorok, játszószerek cserélye.
A városközponti fejezetben közölt utcákra és közterekre vonatkozó ajánlások itt is alkalmazandóak.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Kertvárosias, falusias lakóterületi településrészek

Mátészalkán a kertvárosias, falusias lakóterületi településrészeken a családi házak telepítése jellemzően oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

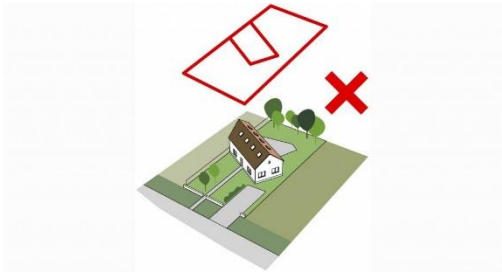

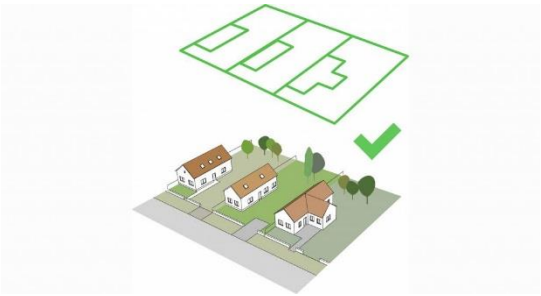

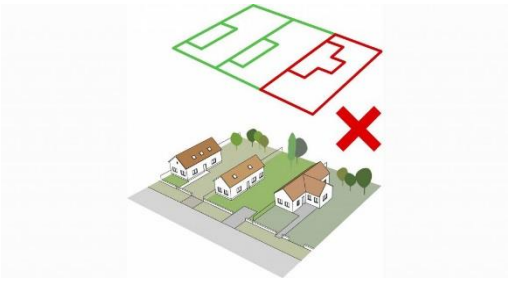

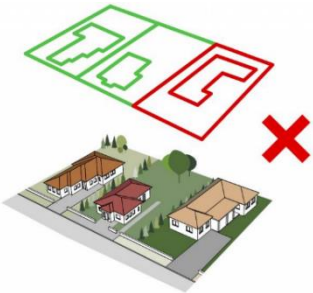

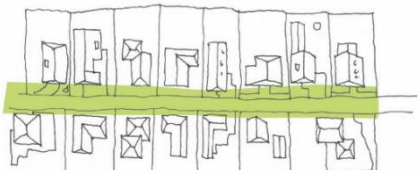

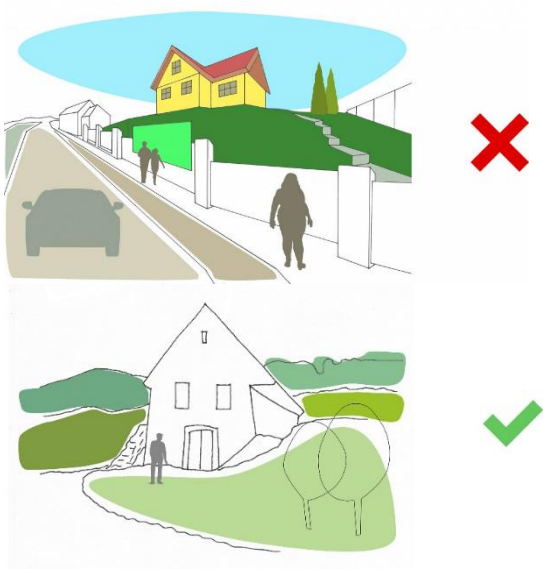

TEREPALAKÍTÁS

Mátészalka kertvárosias lakóterületei alapvetően sík felületűek, ám néhol előfordulnak enyhe domborzati váltások, mint például a déli lakóterületeknél, vagy a bevezető utak mentén, ahol figyelmet kell fordítani az épületek tájba illesztésére.
A családi házak terepre illesztésénél törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására. Nem elfogadható az épület földbevájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá az épület teljes kiemelése sem, így a ház egy feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.

MAGASSÁG

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóterületein a családi házak magassága többnyire egységes képet mutat. Egy vagy kétszintes lakóházak jellemzőek.
Az új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévő épületeknek. A túl magas, illetve túl alacsony házak nem illeszkednek az utcaképbe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóövezetében a családi házak tetőhajlásszöge változatos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben levőknek. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a kialakult utcaképbe. Amennyiben alacsonyabb hajlásszögű, mediterrán típusú házak állnak egymás mellett, akkor megfelelő, ha az új építésű ház is enyhébb hajlásszögű tetővel készül. A lényeg itt is, az illeszkedés elve, mindig vegyük figyelembe a szomszédos épületeket és a környéken jellemző hajlásszögeket.

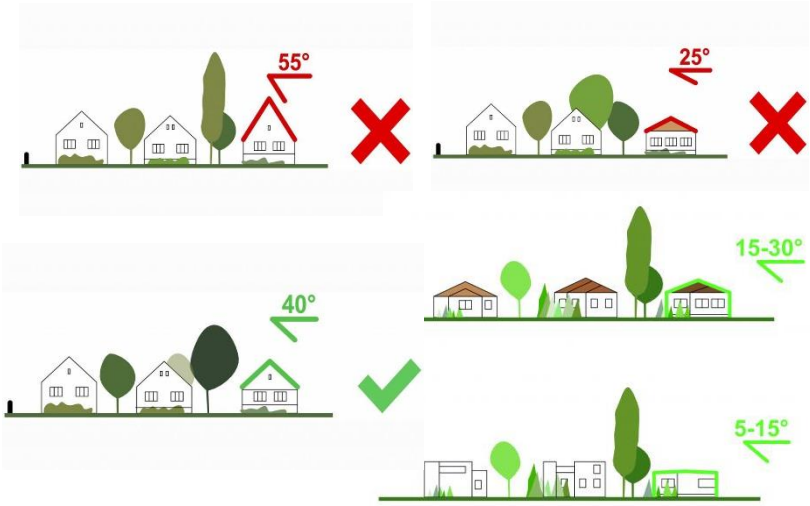

TETŐFORMA

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóterületi településrészén lévő családi házak tetőformája többnyire egyszerű, ám legtöbbször a szomszédos házak tetőformája egymáshoz nem illeszkedik.
Új házak építésénél az utcában jellemző tetőforma figyelembe vételével kell tervezni a tetőt.
Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.
Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.
Amennyiben az építési telek körül összetett tetőformájú vagy lapostetős épületek állnak, úgy oda törekedjünk hasonló formákat választani.

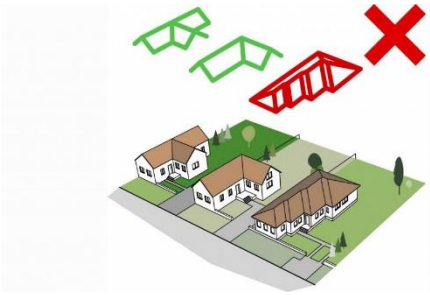

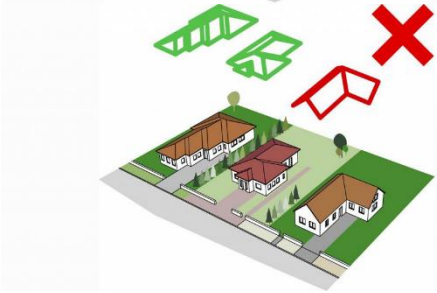

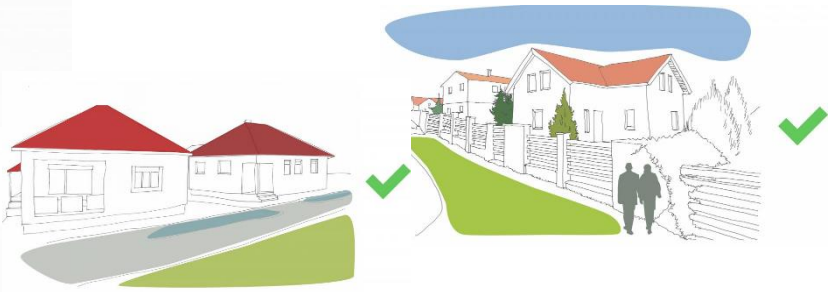

SZÍNEK

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóterületi övezetének színvilága változatos. Kevés a kirívó színhasználat. A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Színválasztásnál használjunk semleges, környezethez illő színeket. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat. Tetőfedő anyagként ajánlott a helyben használt hagyományos anyagok és színek alkalmazása.

KERÍTÉSEK

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóterületi településrészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások kerülendők.

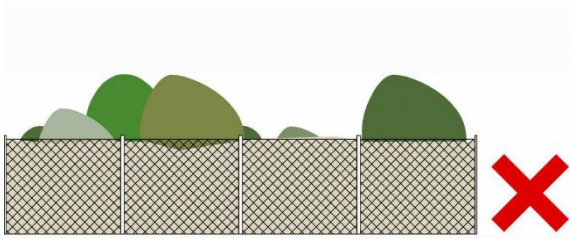

Áttört kerítések nádszövettel és egyéb módon való zárása nem megfelelő.

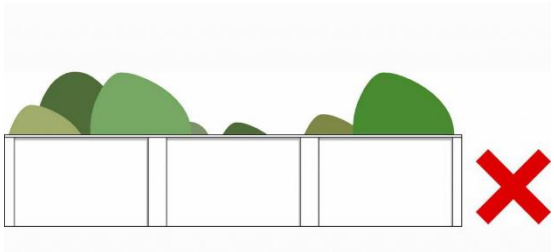

A tömör, falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Javasolt megoldás: természetes határ, kerítés kialakítása növényzetből.

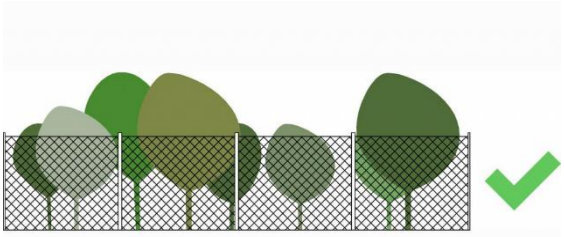

Javasolt megoldás: teljesen áttört, drótfonatos kerítés

Javasolt megoldás: Oszlopos kerítés 1/3 lábazat és 2/3 áttört résszel.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A tornác a népi építészet egyik jellegzetes eleme. Az Alföld némely vidékén, pl. a tanyákon a szegénység jele volt a tornác hiánya. Ma már kevés hagyományos oldaltornácos házat találni Mátészalkán. A tornác kialakítása azonban máig létező igény az építtetőkben, erre különféle stílusban és módon kivitelezett példákat találni városszerte. Ezek az átmeneti- „külsőbelső" terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is. Ügyeljünk arra, hogy a tornác kialakítása illeszkedjen az épület többi részéhez mind színében és anyaghasználatában egyaránt. Ezek az elvek különösen fontosak azok számára, akik utólagosan döntenek úgy, hogy hozzáépítenek egy tornácot a meglevő épülethez.
A fedett tornác egy olyan tér, mely lehetőséget nyújt arra, hogy a szabadban legyünk, mégis az épület oltalmát élvezzük. A tornác a közösségi élet színtere lehet, ahol az emberek összegyűlnek, beszélgetnek, miközben élvezhetik a kert látványát.
A tornác és az erkélyek kialakítása meghatározza az épület arculatát, ezáltal hatással van az utca képére is, tervezésük körültekintést igényel.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, matt üvegezésű osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani. Redőnyszekrényt beépített, rejtett formában alkalmazhatunk, különösen ügyelve a nyílászáróval való színbeli egyezésre. A nyílászárók színe harmonizáljon az épület homlokzatán használt színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színeket.

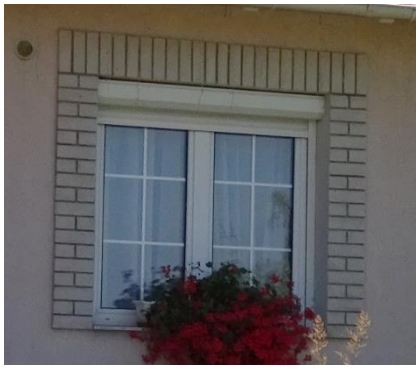

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzat környezetbe illeszkedő kialakítása, anyaghasználata, az építészeti megoldások összhatása a homlokzat tagolásának, kedvező színvilágával, a nyílászárók rendszerével, osztásrendjével biztosítható úgy, hogy közben az épület funkcionális használatára is tekintettel van. A homlokzat kialakítása során törekedjünk a természetes anyagok választására, a terméskő, tégla, vakolt felületek, faburkolatok alkalmazása javasolt. A tető fedésére választhatunk beton vagy kerámia cserepet egyaránt, itt is ügyeljünk arra, hogy a homlokzati színhez passzoló, természetes árnyalatot keressünk, ugyanez vonatkozik az ereszcsatorna színének kiválasztására is.Az alacsonyabb tetőhajlású házak esetén használhatunk semleges színű bádoglemezfedést vagy akár kialakíthatunk passzív zöldtetőt is.
Régi épületek felújításánál törekedjünk az egyedi, markáns stíluselemeket megőrizni.

RÉSZLETEK

A jól kitalált egyszerű, de igényesen, szépen kivitelezett részletek gazdagítják épületeinket. Egy-egy jól megválasztott anyag vagy burkolat ötletes felhasználása, egy eresz, vagy tetőcsatlakozás, párkány részlet jó minőségben elkészítve díszítőelemként is felfogható. Az apró részletek határozzák meg az épület végső karakterét, ezért figyeljünk oda a kivitelezés során mit és hogyan akarunk megmutatni egyedi elképzelésinkből a világ számára.
Az épület homlokzatát feldobja egy jól kitalált építészeti részlet, mint például az oromzati fa díszítőelem.

Egyedi kialakítású, például fából faragott postaláda, feldobja a kerítést/kaput. Pozitív megjelenést kölcsönöz otthonunknak.

Gyönyörűen megmunkált kovácsoltvas kapu az Újtelep városrészen

Kerítés és előkert, tökéletes összhangban. A dísznövények segítenek feloldani a téglakerítés tömörségét.

KERÍTÉSEK

A kerítés része otthonunknak, ezt látjuk meg először, ha hazaérkezünk, ez fogadja a látogatókat, ez az első olyan épített elem, ami alapján véleményt formálunk, ezért fontos, hogy ne hanyagoljuk el a kerítés megtervezését.

Mátészalka kertvárosias, falusias lakóterületi részein változatos anyagokból készült, és változatos formai kialakítású kerítésekkel találkozunk. A hagyományos sátortetős, illetve régi típusú házak előtt előfordulnak az egyszerű betonoszlopos, a fémlemezből készült kerítések, ezek kombinációi és a betonalapos faléces kerítések is.

Az újépítésű részeken jellemzőek a terméskőből vagy téglából rakott, illetve ezekkel az anyagokkal burkolt kerítések kovácsoltvas vagy fa köztes betétekkel vegyítve. A település északi, kertvárosias városrészében előfordulnak a félig zárt beépítésű épületek, az újépítésű házak előtt gyakran hiányzik a kerítés, az épület a telekhatárra épült, a bejárat közvetlenül az utcára nyílik, vagy oldalbejárat lett kialakítva, az épületet ez esetben növényzettel határolják el a környezettől.

A kerítés kialakításakor használjunk az épületen is megjelenő anyagokat, színeket, így megteremthetjük a kapcsolatot közöttük harmóniát hozva létre.
A kertkapu kialakításakor alkalmazhatunk hangsúlyosabb elemeket is, de ügyeljünk arra, hogy az ne legyen hivalkodó, ízléstelen.
Ne essünk túlzásokba, ne építsünk a szükségesnél magasabb és vastagabb kerítést. Tartsuk szem előtt, hogy a vagyonvédelem érdekében épített erődítményszerű kerítések nemcsak otthonunkat, értékeinket fedik el, de az esetleges illetéktelen behatolót is elrejtik majd, aki így észrevétlen maradhat.

KERTEK

A kertvárosias, falusias lakóterületi településrészen is fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a környezetbe. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes hátteret adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik.

Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást. Az épület tájba illesztését nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A földmunkák során próbáljuk megóvni a területen lévő növényzetet, hiszen egy beállt ökoszisztémával rendelkező kert kialakulásához hosszú éveknek kell eltelnie.

Az épület mellett kertünk megtervezésére is fordítsunk kellő időt és energiát, ha tehetjük kérjünk szakmai segítséget a tevezéshez.
A kert funkcióit tervezzük az egyes épületrészekhez igazodva, így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunban áll, alakítsunk ki haszonkertet, ahol termeszthetünk zöldséget, gyümölcsöt.

A garázst lehetőleg az épülethez kapcsoljuk, így nem vesszük el a teret a kertünkből. Burkolatok választásánál keressük a vízáteresztő, könnyen tisztítható fajtákat, használhatunk régi, bontott téglát is a kevésbé intenzív használatú részeken. A régi anyagok újra felhasználása a környezet szempontjából is előnyös. A bontott téglát sokféle módon felhasználhatjuk kertünkben, a járóburkolathoz, lépcsőkhöz, szegélyek, térfalak, virágágyások kialakításához, szalonnasütők köré

Figyeljünk arra, hogy a kertünkben a burkolt és a zöldfelületek aránya egyensúlyban legyen, ne essünk túlzásba, kerüljük a nagy felületek leburkolását, hagyjunk meg inkább nagyobb méretű zöld foltokat, így kertünk pozitív hatásai jobban érvényesülhetnek.

A növények megválasztásánál vegyük figyelembe kertünk mikroklímatikus jellemzőit és próbáljuk úgy összeválogatni kertünk növényfajait, hogy minden évszakban legyen valami dísze kertünknek (virág, termés, lombszín stb.).

Déli kitettségű, napfényes helyre javasoltak a mediterrán térségből származó növények, díszfüvek, fűszernövények és sziklakerti évelők is, mint például a levendula (Lavandula angustifolia), zsálya (Salvia officinalis), sásliliom (Hemerocallis), pompás varjúháj (Sedum spectabile), molyhos madárhúr (Cerastium tomentosum). Fák, cserjék közül ajánlható erre a fekvésre a kislevelű hárs (Tilia cordata) és a som (Cornus mas), loncfajok (Weigela), orgona fajok és fajták (Buddleja davidii, Syringa vulgaris), illetve különböző gyümölcsfák.

Az északi, árnyékos oldalra ajánlott fajok: a hortenzia (Hydrangea macrophylla), árnyliliom (Hosta sp.), puszpáng (Buxus sempervirens), magyal (Ilex sempervirens), kis vagy télizöld metény (Vinca minor).

UTCÁK, TEREK

Mátészalka kertvárosias, falusias településrészein az utcák szélességétől függ, hogy van e lehetőség az út mentén fásításra vagy zöldsáv kialakítására és hogy az milyen minőségben tud megvalósulni. Ahol lehetőségük van rá, ott az emberek előszeretettel alakítanak ki zöldfelületeket az épület, illetve a kerítés előtti területen. Ezek többnyire nem alkotnak összefüggő fasorokat, zöldsávokat. Az égtájak szerint osztott kertvárosi lakórészek minden részén található egy vagy több nagyobb közösségi tér, park, vagy játszótér. Az északi kertváros városrészen az Erkel Ferenc utca, Kalmár utca, Cserepeshegy utca által határolt zöldfelület az egyik, amely kiszolgálja a környéken lakókat. Itt található továbbá az Eszterlánc Óvoda és a Kertvárosi Református Egyház temploma is. A zöldfelületen egy játszótér is ki lett alakítva, itt azonban kevés az árnyékot adó, érett korú faegyed. Egy másik játszótér a Vittoria-Nyár utca kereszteződésben található dúsabb zöldnövényzettel körülölelve.

A városközponttól keletre eső kertvárosias, falusias területeken élők zöldfelületi igényeit a Ráczkerti lakótelep játszóterei, illetve az Ipari út mellett található parkerdő elégíti ki. A déli városrész kertvárosias övezetében találjuk a városi sporttelepet, mely hatalmas sportpályával várja a sportolni vágyókat. Meg kell említeni a sportpálya melletti zöld parkot, mely a Baross László Mezőgazdasági Szakközépiskolához tartozik, hatalmas fáival, virágoskertjével méltó környezetet biztosít az intézmény patináns épületeinek.
A déli városrész egy kisebb parkja a Petőfi tér, ahol a Petőfi szobor mellett padokon üldögélhetünk.

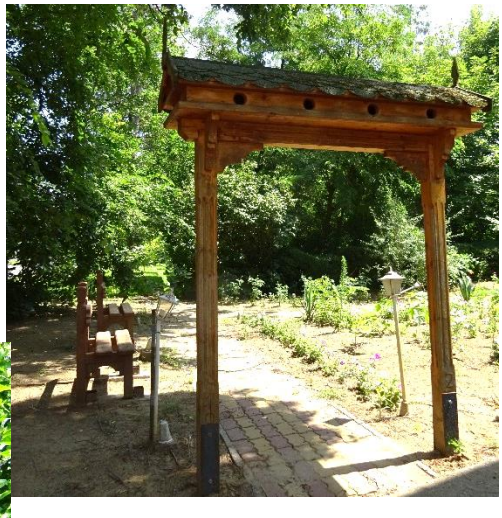

A keleti lakóterületek utcái viszonylag keskenyek, ám az utat és a lakóházakat elválasztó zöldfelületi sáv viszonylag széles, ez teret ad az épületek előtti faültetésre, virágágyások kialakítására. A gyalogos forgalomnak szánt járda sok esetben hiányzik az utcákon. A városközponthoz közel található a Széchenyi utca- Széchenyi sor torkolatában a Csizmadia park, egy hagyományos artézi kúttal, a Décse-kúttal a középpontban. A kutat Décse Károly és Csizmadia Mihály állíttatta, mely évtizedekig ellátta a környéken lakókat ivóvízzel. Az uniós szabályok szerint, ma már nem minősül ivóvízminőségűnek. A kutat és a teret felújították, ünnepélyes átadására 2012-ben került sor.

Az utcák fásítására, zöldfelületekre vonatkozó ajánlások a korábbi fejezetekben leírtak szerint a kertvárosias, falusias lakóterületekre vonatkozóan is érvényesek.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ipari, gazdasági területek

TELEPÍTÉS

Ipari-gazdasági tevékenységet lakóterületen csak kivételes esetben, alapvetően a lakosság alapfokú ellátása céljából végezzünk. A tevékenység fajtája ne okozza a szomszédok zavarását, legyen alkalmas a lakóterületi együttélés normáinak betartására. Problémás tevékenység (zajos, bűzös, jelentős ügyfélforgalommal jár stb.) nem alkalmas lakókörnyezeti integrálásra és helye a település erre a célra kijelölt egyéb övezeteiben van (Ipari Park).

Ipari-gazdasági tevékenység céljára a település mezőgazdaságilag kevésbé értékes, alacsony termőképességű területeit kell igénybe venni, illetve meg kell vizsgálni a település barna-, illetve rozsda övezeteinek hasznosíthatóságát.
Az ipari gazdasági létesítmények telepítésekor nehéz az igazodásról beszélni, mivel sokszor önálló objektumokként jelennek meg a tájban. Amennyiben például út menti területen kerülnek kialakításra ezek a létesítmények (Jármi út, Alkotmány út, Ipari út), igyekezzünk azokat közel egy síkba rendezni, az épület homlokzatát az utcafront felé pozícionálni.

TEREPALAKÍTÁS, TÁJBAILLESZTÉS

Az építmények kivitelezésekor igyekezzünk a földmunkákat minimalizálni, kerüljük a talaj felesleges bolygatását, amennyiben a területen már meglévő növényállomány található, törekedjünk annak megóvására, hiszen egy beállt növényzet kialakulásához hosszú évekre van szükség. Az épület tervezésekor igyekezzünk az épületet minél inkább tájba illeszteni, kerüljük a hatalmas, környezetéből túlzottan kiugró épülettömegek alkalmazását, a nagy magasságokat.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

Az ipari, gazdasági építmények általában nagy felületen jelennek meg a tájban, ezért nem mindegy, milyen anyagokat és színeket használunk. Az épületek színének megválasztásakor járjunk el körültekintően, próbáljunk semleges árnyalatokat választani, ezzel is segítve a környezethez való illeszkedést.

KERÍTÉSEK

Az ipari, gazdasági épületek elkerítésekor is válasszunk kevésbé tömör, átlátható megoldásokat, színben használjunk az épület homlokzatával harmonizáló, kevésbé hivalkodó árnyalatokat. Jó megoldás lehet a növényzetből kialakított kerítés is.

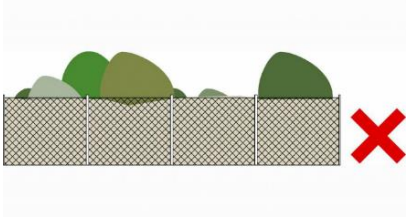

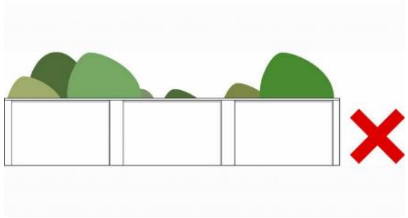

KÖRNYEZETALAKÍTÁS

Az épületek mellett fordítsunk időt és energiát az épület környezetének megtervezésére is, kérjük szakember segítségét ebben. A parkos, zöld környezet többféle funkciót is betölt, egyrészt esztétikailag javítja a környezet minőségét, megtöri az épületek monotonitását, feloldja a burkolt felületek egyhangúságát, másrészt mikroklimatikus hatásai révén javítja a levegő minőségét.

Amennyiben az ipari, gazdasági tevékenység zavaró hatású a környezetére nézve (zaj, légszennyezés, bűz), gondoskodjunk megfelelő védősáv/védőfasor kialakításáról, az objektum takarásáról. A védősáv tervezése során felmerülő fontos szempontok: a védősáv szélessége, a védősávot alkotó növényfajok összetétele, növények tűrőképessége, ültetési távolság stb.

A növényfajokat a helyi adottságoknak megfelelően válasszuk ki, a talaj minősége, a terület fekvése, benapozottsága, a növény szárazságtűrő képessége is fontos szempont. Érdemes az ipari, gazdasági létesítmények fogadó részét, a bejárat környékét hangsúlyozni színes növénykiültetésekkel, ezek vonzzák a tekintetet, és pozitív benyomást keltenek az ide érkezőben.

Gondoskodni kell a növények megfelelő vízellátásáról, különösen, ahol nagy felület burkolt, így fokozott a hőfelvétel, hőleadás mértéke és kevés a növény ültetőközege. A zöldfelületek vízellátása megoldható telepített öntözőrendszerrel, csöpögtető berendezésekkel vagy hagyományos módon kézi öntözéssel is. Az ablakokba kihelyezett virágládák szintén növelik az épület esztétikai értékét, otthonosabbá, barátságosabbá téve a környezetet.
.

A telephelyek arculatát igen gyakran nem a főépület építészeti gazdagsága, hanem az utca felől domináló egyszerűbb építészeti eszközök igényessége határozza meg. Fordítsunk kiemelt figyelmet az utcafronti kerítés, ipari és személybejárati kapu és porta, a látható műtárgyak, mérnöki létesítmények, a reklámok, reklámfeliratok elhelyezésére, kialakítására.
Fontos a telep fogadó övezetének kialakítása igényes térburkolatokkal, szükség szerint padokkal, utcabútorokkal, zöldfelületekkel, reklámként is értelmezhető zászlórudakkal.

AJÁNLÁSOK- ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Beépítésre nem szánt területek

A beépítésre nem szánt területek közül kiemelt figyelmet érdemelnek a természetmegőrzést szolgáló Natura 2000-es területek. A Natura 2000-es különleges természetmegőrzési területre vonatkozó fenntartási tervet be kell tartani, irányelveit alkalmazni kell minden körülmények között. A Kraszna menti rétek két jelölő fajának- a vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius) és nagy tűzlepke (Lycaena dispar) - megőrzésében elsősorban a gyepgazdálkodási és a vízgazdálkodási beavatkozások hangsúlyosak. A gyepgazdálkodás tekintetében a megfelelő kaszálási, legeltetési, a mélyebben fekvő részeken pedig a kíméletes kaszálási gyakorlat tudja biztosítani a jelölő értékek fennmaradását.
A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a jelenlegi kotrási gyakorlat átalakítása, az esetleges kotrások tér és időbeli szakaszolása szolgálhatja. A vérfű- hangyaboglárka számára kifejezetten hasznos lenne, ha a jelenlegi élőhelyei mellett a szomszédos területeket is kezelnék (kaszálnák), így a faj potenciális élőhelye növekedhetne.
A védett és veszélyeztetett élőhelyterületek esetében különösen fontos feladat az inváziós növényfajok monitorozása, és az invazív fajokkkal érintett területek kezelése, az élőhelyek leromlásának megelőzése érdekében pedig a legeltetés és a kaszálás folytatása és eseti intézkedések (pl. magérlelés előtti kaszálás) végrehajtása elengedhetetlen.
Valamennyi alkalmazott eszközzel törekedni kell a tájkarakter megőrzésére, a növény-, és állatvilág indokolt védelmére, zavarásának, megváltoztatásának elkerülésére.

Mátészalka jelentős nagyságú külterületi termőföldjei hagyományosan szántóterületként, gyümölcsösként hasznosítottak. Erre vonatkozóan a következő ajánlások érvényesek:
A talaj, mint a növényzet egyik alapvető élettere, a legfontosabb természeti erőforrások közé tartozik, melynek védelme különösen fontos Magyarországon, mivel az ország területének kb. 50%-án szántóföldi művelés folyik. A mezőgazdasági művelés alatt álló területeken az intenzív talajművelés igen súlyos talajerózióhoz, talajtömörödéshez, a biodiverzitás csökkenéséhez, valamint a bemosódott növényvédőszerek által a felszíni, felszín alatti alatti vizek szennyeződéséhez vezethet.

Olyan talajkímélő művelési módokat kell alkalmazni, amelyek a talaj erózió és defláció elleni védelmét, a talajszerkezet és -nedvesség megőrzését, a talaj szervesanyag tartalmának növelését, a talajélet védelmét célozzák meg. A talajerózió és a különböző művelési rendszerek összefüggéseit vizsgáló kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a kímélő művelés világszerte hozzájárult a talajerózió csökkenéséhez.

A természetközeli élőhelyek szomszédságában a természetvédelmi érdekeket szem előtt tartó hagyományos művelési módok, gazdálkodási formák részesítendők előnyben. A mezőgazdasági szennyező források mennyiségét csökkentve hozzájárulhatunk a természetközeli élőhelyek megóvásához.
A helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére, a hagyományos tájszerkezet megőrzésére, illetve visszaállítására kell törekedni.

Tanyák, majorok építésénél biztosítani kell a tájba illesztést megfelelő, lehetőleg pavilonos (nem tömbösített) telepítési koncepcióval, természetes tájba illő anyaghasználattal, egyszerű építészeti tömegformálással, magastetős kialakítással, a területen jellemző természetes anyagú fedési móddal.
Kerítések szükségessége esetén természetes, lehetőleg faanyagú megoldások a kedvezőek, fonott vagy egyéb természetes anyagú, illetve fa betétmezőkkel.

A helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére, a hagyományos tájszerkezet megőrzésére, illetve visszaállítására kell törekedni.

Ösztönözni kell a hagyományos növényi kultúrák termesztését, valamint a biogazdálkodás megteremtését.
A település külterületén, valamint a belterület határán a deflációra hajlamos homoktalajok megkötésére védőfásítás telepítése javasolt őshonos fafajok alkalmazásával, melyek jól bírják a szélsőséges időjárási viszonyokat (nyár, nyírfafajok, fűz félék, kocsányos tölgyek). A defláció és az erózió okozta káros hatások mérsékléséhez, megszüntetéséhez elsődleges a parlagon hagyott, kopár területek felszámolása és a művelésbe való bevonásuk.

Az állattartó telepek létesítése, korszerűsítése mellett, támogatandó a felhagyott állattartó telepek felújítása és üzembe helyezése.

JÓ PÉLDÁK – ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

A reformátusok Égigérő Közösségi Háza az Újtelepen, a Jókai utcában családi házak között található. Régi motívumok új köntösben, a kerítés és az épület harmóniában van egymással. Az épület körül fedett faoszlopos tornác lett kialakítva, mely kiegészíti a belső teret. Az épület méltó színtere a vallási, közösségi életnek. Ki hinné, hogy a mutatós külső mögött megbújnak a hatvanas években épült eredeti imaház falai is. Átépítés, bővítés, újjászületés. Végh József építész és munkatársai munkája.

Tisztelgés az ősök előtt, emlékezés a múltra. Harangtorony a városi temetőben. Zsigmond László, Ybl-díjas építész munkája. A faragott arcokkal díszített oszlopokon álló, népi stílusjegyeket magán viselő kis harangtorony méltó kincse a mátészalkai temetőnek.

A Jármi út felől érkezve a város fogadóképét meghatározza az épületek fölé magasodó víztornyok látványa. Vizuálisan is kedvezőbb képet mutat a téglából kialakított építmény, mint a fémből, betonból készült változat. Valaha ilyen is lehetett egy víztorony. Akár a sokat emlegetett legendás Fellegvár tornyát is idézhetné. Megóvásra, védelemre érdemes ipari létesítmény, mely akár a város egyik turisztikai ékességévé is válhat…

Ez a családi ház a Fellegvár városrészben található. Nyeregtető, kicsit másképp, kellemes meleg színek, finom kontrasztok jellemzik ezt az épületet. A kerítés kialakítása gabionból történt, mely manapság egyre népszerűbb. A horganyzott fémhálóba kerülő természetes köveket ízlés szerint magunk választhatjuk ki. Az épület és a kerítés összhangja kedvező utcaképet eredményez.

Családi ház az északi kertvárosból, egy korábbi időszakból. Az épületen és a kerítésen egyaránt visszaköszönő anyagok, színek és formák pozitív összképet teremtenek, kedvezően befolyásolják az épület utcaképben való megjelenését.

Geometrikus formák, visszafogott színhasználat, a fehér dominanciája és az örökzöld kőburkolat jelzésszerű megjelenítése az épületen és a kerítésen egyaránt, kiegészülve a kovácsoltvas jellegű kerítésbetétekkel és korláttal. Impozáns modern lakóház, jólbevált recept szerint. Családi ház az északi lakótelep kertvárosi övezetében.

Mediterrán hangulatú épület, az erre a stílusra jellemző anyagok és színek felhasználásával. Klasszikus vöröses tetőcserép, ízlésesen alkalmazott kőburkolatjellegű díszítéssel kiegészítve. A főbejáratot oszlopok és oromzat hangsúlyozza. Az igényes, modern kerítés is szép munka, kár, hogy annak zárt karaktere miatt a belső kert alig látható. Családi ház az Északi lakótelep kertvárosias övezetében.

Többször ismétlődő karakter a kertvárosi övezetekben. Jellegzetes tornácoszlopok, oromzat, loggiák. Visszaköszönő anyagok és formák a kerítésnél is. Kortárs jelleg, mediterrán hangulat. Családi ház az északi lakótelepről.

A Vágóháztanya egyik ékessége ez a szépen felújított, népies jegyeket hordozó épület. Jó érzékkel megtartott tornác mellvéddel. Régi hangulatú kerítés kicsit újraértelmezve, a zárt jelleg ellenére mégis láttatni hagyja a rendezett kertet. A megújult épület díszei az utcafronti ablakokra került spaletták. A telken belül igényes térkő burkolat kialakítás látható, mely teret hagy a virágoknak, dísznövényeknek. Igazi élő múlt, jó kezekben, empatikusan megújítva

Kortárs hangulatú, közelmúltban épült családi ház a belváros peremén. Egyszerű, geometrikus formák magastetővel, visszafogott, elegáns anyaghasználattal és színekkel. Nemesvakolat és kőszerű burkolat kontrasztban és harmóniában egymással. Mindehhez egyszerű, a főépülethez illő kerítés készült, mely zárt-nyitott jellegével kellő betekintést enged az előkertbe és az épület lényegét is láttatni hagyja. Az épület modern karaktere, oldalhatáron álló, sarki elhelyezkedésével nem bontja meg az utcaképet, alapvető tömegformálása pedig beleillik a magastetős, vegyes karakterű házak sorába. Az épület tömege idézi a nemrég lebontott nyeregtetős, hagyományos épület, a korábban itt álló parasztház karakterét

Ez a művészi megfogalmazású kapu a Művelődési Központ egyik bejáratáná találhatól. A kapu az épület és az utca harmonikus része, kapu és műalkotás egyszerre. Az emlékkaput az 1956-os forradalom 60. évfordulója alkalmából avatták fel, domborművén megelevenednek az 56-os események, továbbá hat kiváló ember, szatmári hős portréja is látható rajta. Az alkotás Bíró Lajos szobrászművész keze munkáját dícséri.

A szatmári települések örökzöld motívuma a tulipán, melynek használata a mai korban sem idegen, visszaidézi a népi hagyományokat. Igényes kerítés részlet a belvárosban.

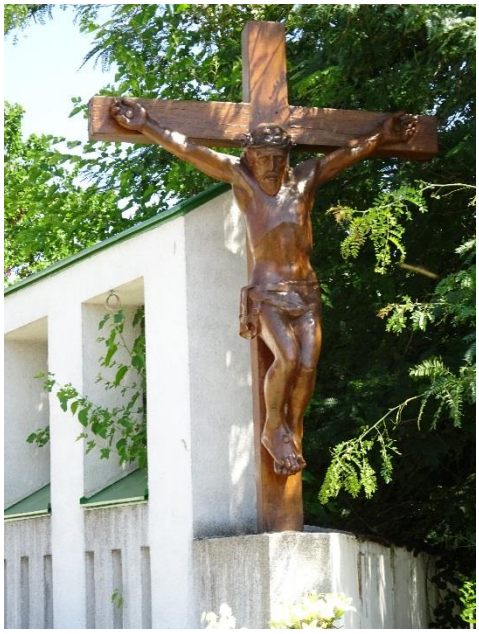

Faragott Krisztus szobor, mely a a Lengyel István, Ybl-díjas építész által tervezett Ráckerti katolikus templom bejáratát ékesíti.

7. JÓ PÉLDÁK – SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

A település arculatának kialakításában nagy szerepe van az utcák megjelenésének, küllemének is. Az utcaképet nagymértékben meghatározza a hirdetőtáblák, reklámfelületek megjelenésének módja. Ezeknek a tábláknak a célja elsősorban a figyelemfelkeltés, ezért sokszor élénk színekkel vagy túlzottan nagy méretű táblák kihelyezésével próbálják ezt elérni. Az információ közlését kreatív módon, a környezethez jobban illeszkedve is megtehetjük.

A település központi részein a reklámhordozók kihelyezésekor törekedjünk arra, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, színeihez. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat.

Az egységesen megtervezett tájékoztató táblák a település arculatának pozitív megjelenését segítik. Az egyedien kialakított, fafargott oszlopokon álló hirdetőtáblák, üdvözlőtáblák feldobják a településképet.

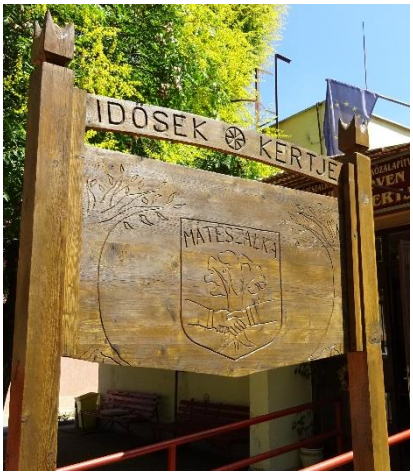

Az igényes, rendezett utcaképhez hozzátartozik az is, hogy hogyan jelennek meg a különböző feliratok, jelzések az épületek homlokzatán. A feliratok megtervezésekor törekedjünk a homlokzat színével harmonizáló betűszín választásra. A felirat stílusa, betűtípusa, sajátos kialakítása figyelemfelkeltő, magára vonzza a tekintetet.

Az egyedi készítésű utcanévtáblák szintén emelik az adott utca képét. Nem javasoljuk a rikító, színben, anyagában és formájában nem odaillő táblák használatát. Ajánlott a természetes alapanyagokból készült, az épület homlokzatával harmonizáló táblák kihelyezése.

IMPRESSZUM

MÁTÉSZALKA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Mátészalka honlapcíme: http://www.mateszalka.hu/
Mátészalka email címe: onkormanyzat@mateszalka.hu
Mátészalka postai címe: 4700 Mátészalka, Hősök tere 9.
Telefon: 06-44/501-300
Polgármester: Dr. Hanusi Péter
polgarmester emailcíme: polgarmester@mateszalka.hu
Főpítész:
főépítész emailcíme
SZERKESZTETTE: Végh Csilla
SZÖVEG: Végh József, Végh Csilla
FOTÓ: Végh József, Végh Csilla, Végh Csongor, Végh Csaba
GRAFIKAI TERVEZÉS: Végh Csilla, Lechner Tudásközpont mintasablonja alapján
Mátészalka, 2017.

Felhasznált források:

Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont

Magyarszéphely településképi arculati mintakézikönyv

http://muveszetbarat.aranyeskek.hu/lokalpatriotak/szaz-csalad/

http://nepesseg.com/szabolcs-szatmar-bereg/mateszalka

http://www.hnp.hu/uploads/files/termeszetvedelem/natura2000/HUHN20127_krasznamenti_r%C3%A9tek.pdf

http://www.mateszalka.hu/

http://www.mateszalka.hu/modul/file_browser/upload/its/its-mateszalka-vegleges.pdf

http://www.mateszalka.hu/onkormanyzat/rendeletek

http://www.mme.hu/natura-2000-teruletek/huhn20127#kijeloles_alapjaul_szolgalo_fajok_elohelyek

http://www.muemlekem.hu/muemlek?helyseg_nev=M%E1t%E9szalka

http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzat-mateszalka.shtml

http://www.szatmarimuzeum.hu/a-muzeumrol/villamositas-tortenet

http://www.szatmarimuzeum.hu/mateszalka

http://www.terport.hu/webfm_send/3766

https://www.kozterkep.hu/

https://www.mateszalka.hu/files/melleklet-megalapozo-vizsgalat-bm-jovahagyasra-mateszalka.pdf

https://www.mateszalka.hu/files/Mtszalka_Vros_Helyi_ptsi_Szablyzatrl_egys_19-2016.pdf